

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23871
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

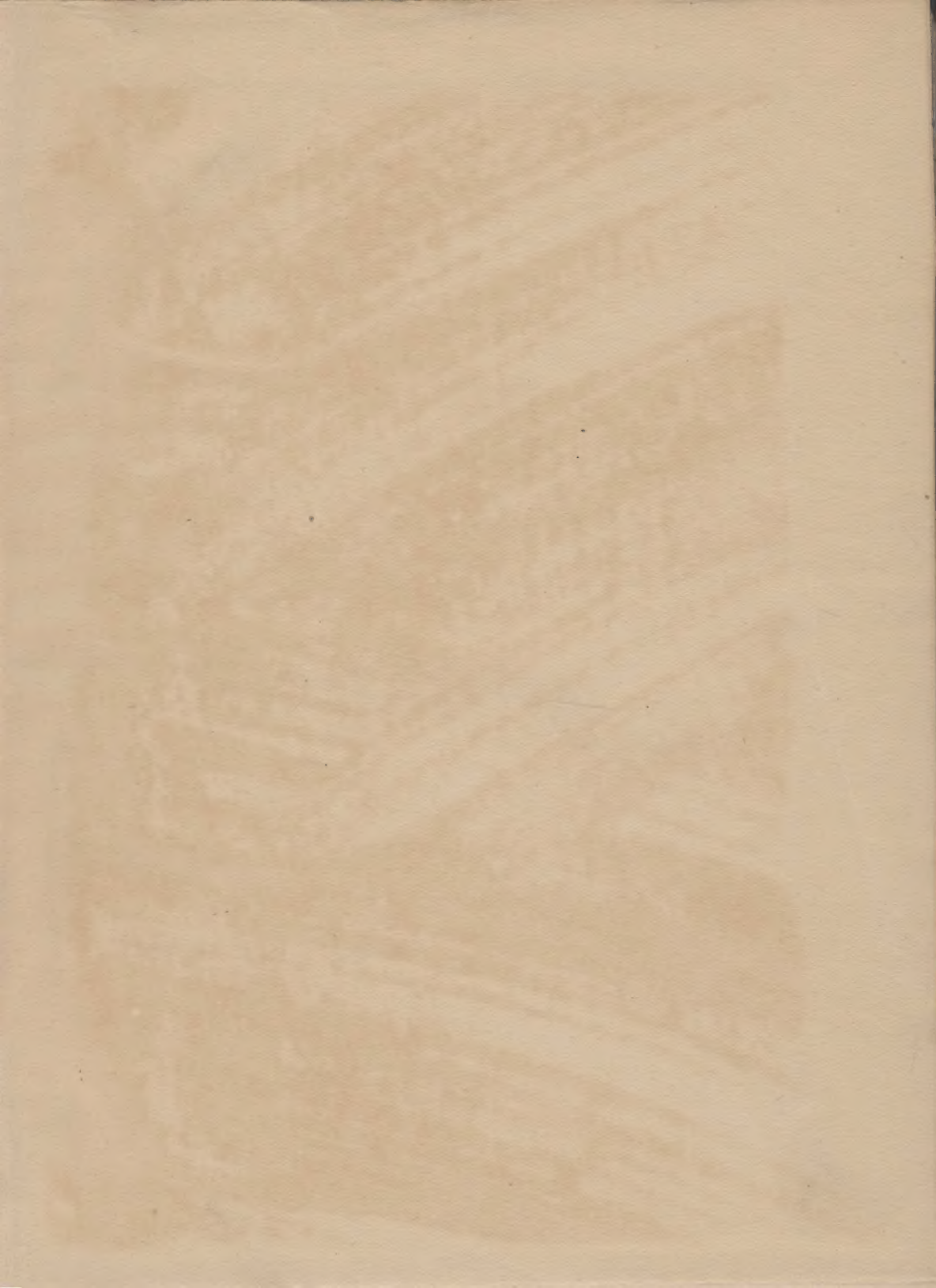
Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	9
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 9

BANG
TO
BEAR

bang स्फुरः Kathās .

a bangle put on the wrist
of a girl before her wedding

हस्तसूत्रम् Kum हस्तसूत्रकम् L.

vanish व । I निर्वस् Caus निवसियति M

MBh, etc.

। II आदिष् , आदिदोष्टे , आदिशति rarely

आदिशते MBh, Sāh, Kathās, etc —

उपद् Caus उत्पादयति — उद्गस् Caus

उद्गासयति , उद्गासयते — पराणुद् ,

पराणुदति , पराणुदते RV, etc — प्रमुच्

प्रमुञ्चते , प्रमुञ्चते RV, VS, TBh, MBh

— प्रवस् Caus प्रवासयति Mh, MBh,

etc — प्रस्था Caus प्रस्थापयति MBh,

Kāu, etc — प्रेष Caus प्रेषयति R,

Kathās — वहिःकु — विप्रवस् Caus

विप्रवासयति Mm, Yājñ, MBh —

विवस् Caus विवासयति MBh, Kāu,

etc — विसृज् Caus विसृजयति R

— व्यपनी, व्यपनयति MBh, R, etc,

to banish from ।॥ निरस्,

निरस्यति, निरस्यते abl ŚBr, ŚrS,

Mm, MBh, etc — निवृ Caus

निवारयति, निवारयते (abl) Mm,

Rājat — प्रवृज् Caus प्रवृजयति

(abl) MBh, R, etc to banish to

प्रवस्, प्रवसति (loc) R.

vanishing ।I उपारनम् —

उद्वासनम् — नियपिणम् BhP —

निवासकरणम् W.

the act of vanishing निवासनम्

R, Uttarar desirous of vanishing

प्रविवाजयिषु only BhP.

vanishment ।I निवसिः MBh, R,

निवसिनम् MBh, R, etc.

।II अपसारणम् MCar — उद्वासः —

च्युति see देशच्युति — क्रिमेदः Gohl

— प्रवाजनम् MBh, R — निप्रवासनम् R

विवासः MBh, R, etc विवासनम्

R, Uttaraz.

banishment from निरसनम् (abl)

MBh प्रवासवासनम् (abl)

Mh, MBh, etc banishment

from one's country देशच्युतिः

Sakar, Sch Causing banishment

विवासकरणम् W.

~~II उत्पन्न~~

vanishing adj. II उत्पन्न L

vanished adj. II निवसित Rajat, BhP,

etc.

I II उत्पारित — दूरोत्सारित Vjv 4.23

— नाशित. — निरस्त ŚBh, Mh,

MBh, etc also निरसित R —

निराकृत — प्रच्युत AV — प्रास्त

W — प्रेषित R — विप्रोषित

निरासित W — निर्विषय ~~con~~ kār

vanished to दात (dat) R,

Kathās fallen from the sky

i.e. vanished to the earth

भूष (with & reel दिवः)

Kathās, Sukas long -

2402

banished चिरविप्रोक्षित Nal

17. 18 ~~to f~~ (a king's son)

whose hereditary prince

is banished विप्रोक्षितकुमारः.

h.

to be banished I निवसिनीय ,

निवस्य (Mn, Yajñ, Mricch).

I II प्रवासवास्य Mn 8.284 ,

liable to be banished नाश्य

Bhāshāp , Kap.

bankII तीरम् AitBr, etc (ibc f ज्ञाMBh, R, Ragh) — कूलम् ऽBr 14, Nir,
Mm, etc (ibc Pām 6.2.121, 129 & 135)कूलकः, कूलकम् ८ — कूलभू f ८. —

I II साधोगः — उदकान्तः Ās v s s, Pār Gz

Sak — कच्छः (कच्छा, कच्छम् ८) —

तरम् ५ ८ — तारम् AV 4.37.3,

Pām ~~Pām~~ 6.3.109, Vārtt 1 — दरद् f

(Pām 4.6.120, Pat) Un, sch —

देही — RV — धरणः ८ — पाटकः —

पिण्डनः w — प्रतीरम् ८ = तीर — रोधः

Rājāt, Sūśr — रोधाना RV 2.13.10

— शोधम् n RV, etc — र्यादा RV, etc

— शम्बलः, शम्बलम् 2 (also written

सम्बल, संबल q/p) सीमन् f 2 —

सेतु m RV, etc.

amr bank I पाशम् (rarely m)

RV, etc.

I II वप्रः, वप्रम् MBh, R, Kir.

सैकतम् MBh, Kāv, etc a bank

covered with Dūrvā grass

पातुचाग्रः (only 2) bank

in the middle of a river पुलिनः,

पुलिनम् (g. अर्धर्कीदि) MBh, Kāv,

etc a bank in the middle

of the river Sonā ^{शनीरम्} the bank
 of a lake सरस्तीरम् Pañcat
 the bank of a pond सरस्तीरम्
 Pañcat .

bank of a river । II नदीकुलम्
 can .

I II अनूपः the bank of a
river — पुलिनः, पुलिनम् Ragh,
 sch (= तीर) — स्कन्दः 2, MW
a bank of a sand सिकताशेतु
m R the bank of the Ganges
गङ्गातीरम् is the bank of the
river व वेणानटः Misch

the bank of the Sarayu सरयू तटः,

सरयू तटम् Ragh 'bank of the

Tapti तापी तटः Romakas, तापी तटदेशः

Ratnak the bank on this side
(of a river) उपारः MBh 8.2381

being on the bank उपकूल

mfn BhP, Kād, Kās on 4.3.59

being on the bank of a river

(?) काष्ठिक inf (ई) न W

being on the bank of a river

(not applicable to human beings)

काष्ठे mfn Pān 4.2.133 & 134

belonging to a bank कूल

mfn VS 16.42 brought to the

bank उ कूलित mfn sāh

butting at a bank वप्रभिघातः

Kir, Sch (fig) having virtue

for a bank शीलत mfn MW,

शीलवेल mfn Micch. a flat bank

of earth वप्र following the

bank अनुकूल mf (आ) n furnishes

with banks कूलित् mfn gana

बलादि the further bank पारम्

(rarely m) RV, etc growing

on the bank उपकुल मफ

BhP, Kād, Kaś. on 4.3.59 growing
on the bank of a river रोद्याम् mfkir
having a bank तटिनी (g.

पुष्करादि) Rājat 3.339, 4.548

Satr a high river bank

नदी वप्रः, नदी वप्रम् R land upon

the bank कुलम् f L the

marshy bank of a river

नदी पङ्कः, नदी पङ्कम् R near the

bank उपतटम् Kād on the

bank of the Mālini अनुमालिनी-

तीरम् Sata the opposite bank of
the Ganges गङ्गापारम् passing beyond
the bank उत्कूलगमिन् mfn Kād
passing beyond the bank (as water)

उत्कूल mfn Kād quitting the
hip like bank मुहुरोधोनितम् mfn
 Magh (rendered) muddy by
the falling in of a bank

ॐ
 रोधः पतन कलुष mfn MW (rice
etc) coming from the banks (Kūla)
of the Devikā: दाविका कूल mfn
 Pān 7.3.1, Sch running over

the bank उद्यम mfn Kathās
BhP, Ragh, AgP standing on a
bank तटस्थ mfn Naish 3.55
standing on the bank of a river

रोधस्थ mfn Rājat (८५१ रोधःस्थ)
the steep bank (of a cloud) रोधस्थ

n Kathās stooping to butt at
a bank वप्रानत mfn, w

the stream of water issuing from

a bank वप्रामःसुति f w

thrown up on a bank उत्कूलित

mfn sāh between banks

वप्रानतः w both banks पारापारम्

24/7
9

(= and ५ ६ for पारावार) Matsyap
having banks रोघोवती २

having banks of coral विद्रुमतर

mfn MW having high banks

रोघस्वत् mfn RV in banks

वप्रान्तः W mud on the banks
of a river पङ्क कर्करः २ on both

banks पारावारे M3h, पारावारते

cat the two banks पारावारम्.

banner । I केतु ॐ RV, AV, MBh, etc

— ध्वजा RV, etc, ध्वजम् Hariv 9245

& १० अर्धचिह्नि — पताका (५६ ५ आ)

Bh, MBh, Kāu, etc.

। II अकः RV — कदली L — केतनम्

MBh, R, Ragh 9.38 — कन्दली L

— चिह्नम् L — चीनम् — द्रुप्तः

RV 4.13.2 — ध्वज् — पताका L

— पताकः ABh Bh — प्रतीनाहः

SBh — ललामम्, ललामन् ॥ (only

L) — वैजयन्तः R — वैजयन्तिका

24/9
2

Malatim — वैजयन्ती MBh, Kāv, etc — व्योममञ्जरम्, व्योममण्डलम् L — शूलः, शूलम् ईदृशं आ L.

banner-cloth द्वाजपटः.

banner instrument द्वाजयन्त्रम्

MBh, R.

The banner of Indra सुरकेतुम्

Var Br S — सुरद्वाजः VP, Sch

— वैजयन्तः MBh banner-

striking द्वाजप्रहरणः L a banner

with a great thunderbolt

delineated on it महाशानिध्वजः

Ragh bearing a banner

ध्वजिन म्फु MBh, R become a

banner केतुभूत म्फु Nal 12.28

being a banner केतुभूत म्फु

Nal 12.28 carrying a banner

पताकिक म्फु L deprived of

the banner विकेतु MBh deprived

of a banner विपताक म्फु

MBh fall of a banner

ध्वजभङ्गः W great Indra's

banner महेन्द्रकेतु in Var ,

महेन्द्रध्वज: Var Bz S .

having a banner II सकेतु

म्ह MBh, Naish — ध्वजिन्

म्ह MBh, R — सध्वज म्ह

MW — पताकिक म्ह L having

a great banner (said of Siva)

भद्रकेतु MBh म्ह having

Garuda in its banner

गरुडध्वज म्ह Bhp 10 having

no banner निष्पताक म्ह having

Smoke as banner धूमकेतु

मघ (Agni) RV, (the sun) MBh

(in drama) homage to the

banner of Indra (a kind of
ceremony) जर्जरपूजा.

Indra's banner I इन्द्रध्वजः

Var Brs — इन्द्रकेतु म Lalit

— शक्रध्वज, MBh, R, Var Brs,

शक्रध्वजस्तु म Mariv.

II जर्जरम् L.

the palmyra tree (Borassus flabelli

formis forming a banner)

तालः (Siddh. napuns 25, Sch)

MBh 4.6.16, Hariv a raised

banner उत्पताका Kathas to

represent a banner पताकाय Nam

पताकायते Nalae a room from

which banners wave स्वजगृम्

Hariv a small banner

presented to a victorious

fighter जय पताका Lalit 12.103

That which represents a banner

प्रतीनाहभाजनम् ऽBz To gather with
a banner सकेतु म् MBh, Naisi,
whose banner is universe
विश्वकेतु m L with raised
banner and flags उत्पताकाध्वज
म् Kathās banners from the
further shore परद्वजः m pl
Rājat decorated with banners
द्वजवत् म् R furnished with
banners सयताक म् MBh, Marine
furnished with banners -
and flags द्वजपताकिन् म् Heat

having banners for trees राजद्वजम् -

mf R particular banners

brought from Ceylon and

borne in procession by the

Kings of Kāśmīra राजद्वजम्

pl Rājat with uplifted banners

उत्पलक mf Ragh, Rājat

bannered

bannered adj सद्यज. MW. bright

bright-bannered दीप्तकेतुम्

MBh 1.231 grey-bannered धूमकेतुम्

2426

---

m Bhp Three bannered (a
chariot), त्रिवेणु मधु Bhp 4.26.

2427

banquet । I आपानम् MBr ———

आपानगोष्ठी Kathās ——— नैमन्त्रणकम् L.

2428

Banyan । I वटः MBh, Kāv, etc RTL

337 (also said to be वटम्)

the Banyan tree न्यग्रोधः AV, etc

— शिकारुहः L belonging to

the Banyan वटस्य मूले गृ बलादि

made of the Banyan tree

made of the Banyan tree

वाट मूले (इ) म् Mn 2.45 made

of the Banyan wood वाट मूले (इ)

म् Mn 2.45.

bar ॥ ३५ गलि mfn Ragh, etc.

1 II ३५ पिधानम् Kum — ३५ पिहित f Maits

PBr — ३५ गलिः, ३५ गलि L, ३५ गलि —

(fig) परिधः Ragh, Kathās — येच्छेदः

Diaryār — हुडः M.W.

a bar (of a cage or window)

शिलाका SBr; etc the bar of

a chariot-pole वाहु m and

(L) f Gokh the bar of a

door हुडुकाः L ul हुडुका —

विष्कम्भः Ragh, sich as heavy
as an iron bar परिधगुरु

Mālar bar to (the gate of)
heaven स्वर्गागलः, ~~अ~~ स्वर्गागलात्
Hit an iron bar used for
locking a gate परिधः Ch Up,
 MBh, Kāv, etc = ३५ गला

an iron bar used for shutting
a gate परिधः Ch Up, MBh,
 Kāv, etc, = ३५ गला. one whose
arm is as long as an iron bar
परिधप्रांशुबाहु m Śak one
whose arm resembles an
iron bar परिधबाहु m MBh

an outer bar बहिरगल (only
 if f ई) Kāthās an outer

har अपावरणम् a protective bar

रक्षापरिधः Ragh resembling an
iron bar परिधसंकाश mfn MBh

having the bars of the gates
firmly fastened (town)

दृढतोरणागलि mfn R. 1. 6. 26

the two bars of a Carriage

वाप्या ^{११} f du RV 1. 119. 5

without bars, अनगलि mfn.

har वृ 11 अवषम्, अवषमोति R 3.

56.7 — दा ८ 3 ददाति, दत्ते (with

अगलिम् Kathās, Rājat 6. 96.

to har (as a way) अनुरध

MBh 13. 1649.

The barb of an arrow II शरफलम्

III अण्डः AV 4.6.5 a razor like

barb attached to an arrow

शुरः R 3.72.14 having barbs

अण्डवत् inf RV 10.85.34

barbed कर्णन inf Mn 7.90

MBh Sur, etc.

hundred barbed शतशरम् inf (अ)

AV, TBh.

barbarian ॥ स्नेच्छः SBh, etc म्लेच्छजाति

m MBh - दस्यु m RV, AV, etc -

यवनः

1. कालः Kol - तपडुराजः L - दासः -

निराचार mfu Heat - पुलिन्दः

MBh, Kathās - भरतः L - मातंगः

Kathās - मानः W - शबरकः Kāv.

a sahara (barbarian or
mountaineer) who decorates
himself with feathers पत्रशबरः

L to speak indistinctly

(like a barbarian who does
not speak Sanskrit) म्लेच्छ

Cl. 1 म्लेच्छेति SBh, MBh Caus

or Cl 10 ग्लोच्छयति Dhātup 32.120

— बवरी म pl MBh, R, etc

a bordering country i.e. a
Country occupied by barbarians

पसन्तः L, पसन्तजनपदम् born

in the Country of the barbarians

बावरी मfu & तक्षशिलादि the

Conditions of barbarians

ग्लोच्छता VP the Country

of the barbarians बवरीः W

a tribe of barbarians ननाकाः

म pl L a village inhabited

by barbarians पक्ष्वाः MBh,

Kād.

barbarism n ग्लो-च्छे: Nyāyam, &ch.

barbarous adj यथाजात W. — दास
f (ई) RV.

barbarousness n कापालकवग्
Mālati.

a barbarous country ग्लोच्छेदेशः

Hariv a barbarous language
ग्लोच्छेभाषा MBh barbarous

tribes प्रसन्ता: n pl var

birth in a barbarous country

(with Buddhists one of the eight
inauspicious ways of being born

प्रसन्ताजनपदोपपात्ति f Dharmas

134 a man of barbarous

tribe गोत्रः barbarous speech

विद्वद्भिः f Voh speaking a

barbarous language (i.e. not

Sanskrit) संस्कृतम् mfn Mn 10.

43 the act of speaking

barbarously संस्कृतम् Dhātup

spoken barbarously विद्वद्भिः mfn

fān 7. 2. 18.

arher I नापितः ऽB₂, ऽ₂g₂S, Mn,
etc RTL 374.459 — केशादिद,
m L.

II आलुमः L — अन्तावसायिन् ,

अन्तावशायिन् L — कल्पकः L

— केश प्रतिगृहः — केश प्रतिगृहः

g₂h — क्षुरमदिन् m L —

क्षुरिन् m L — क्षौरिकः L —

श्वरालिकः L ग्रामणी — चण्डिलः L

— चन्दिलः L — चन्दिलः L

— दान्तिन् m L — तण्डुवाहः

gal — (१) तल्पकः Kām 12

— दिवाकीर्ति ॥ L —

नखकुट्टः L — भाण्डपुरः —

भाण्डिवाहः, भाण्डिकः, भाण्डिलः L —

भाण्डिवाहः भाण्डिकः L — भोगिन्

॥ L — मुण्डः L — मुण्डकः L

मुण्डिन् ॥ L — वाल्सीपुत्रः L

— शालाकिन् ॥ W —

श्मश्रुकरः Var BrS — श्मश्रुवर्धकः

श्मश्रुवर्धकः R .

a bad barber पापनायकः W

a barber's dwelling

नापितवास्तु ॥ , नापितवास्तुक ॥

f(इ) ॥ Pāṇ. 4.2.104, Vārt.

a barber's shop । I नापितशाला

नापितशालिका L. ~~रवरकुटी~~

। II रवरकुटी — भाण्डिशाला

Pāṇ. 6.2.86 — शिल्पा L.

a barber's wife विशिरना L

a barber's work नापितकर्मनः

॥ Hirp a barber who

shaves the upper part of the

body उच्चनापितः a first-rate

barber राजनापितः Pān 6.2.

63 sch a royal barber

राजनापितः Pān 6.2.63 sch

a village barber (chief

person of a village ग्रामणी

ofn L barbers of the gods

देवशू on TS, sch the

business of a barber नापित्यम्

w the offspring of a barber

नापितायनि m Pāṇ 4.1.158 , .

नापित्यः Pāṇ 4.1.152, Kās

the son of a barber नापितायनि

m Pāṇ 4.1.158 , नापित्यः Pāṇ

4.1.152 Kās the trade of

a barber नापित्यम् W the

wf wife of a barber नापिती

— क्षुरिणी L .

band II वन्दिन् m Mn, MBh, etc, बन्दिपुत्रः

Ragh — वन्दिन्, बन्दिन् — वैतलिकः

MBh, Kāv, etc — स्तुतिपाठकः Pañcar-

— कवि m RV, VS, TS, AV, ŚBr 1.4.2.8,

KathUp 3.14, MBh, Bhag, BhāgP,

Mn 7.49, R, Ragh.

II अक्षरपाठकः Nalac — काराधुनी

(according to same काराधुनि m)

— कुशीलवः Mn, MBh, Mricch, Māla-

tim — गोरङ्कु m ५ लग्न — चाक्रिकः

W — नग्नकः ५ — नर्तिकः W — प्रतिज्ञेयः

५ — प्रतिसंधानिकः ५ — (१) प्रवदः

RV 5. 20. 9 — भट्टः ५ — वैबोधिकः

Kier — स्तुतिव्रतः ५ — स्वस्तिमुखः ५

to act like a bard मङ्गाय Nam

मङ्गायते Śrīkanth a bard accom-
panying an army नग्नः ५

the bard of a king प्रस्तावपाठकः

Nalac = वैतालिकः a bard (who
awakes the King in the morning)

लग्नः ५ a bard who wishes a
prince a prosperous march सार्वयानिकः

1 — to be like a bard मङ्गाय

Nam मङ्गायते. Śrībhāṣṭh

the condition of a bard वदित

Rājat, वदित्वम् Bhām.

a fernal bard । I वदिही

Kull on Mn 10.48.

। II मागधी Kād — सूती MW

a kind of bard मधुकः । —

कीटकः । a kind of bard

(who utters words of eulogy)

स्वस्तिकः R a kind of bard

(who utters words of welcome)

स्वस्तिकः R the panegyric of a

bard वदिपाठः २ a royal

bard मडुः २, मगध the state

of a bard वदिता Rajat,

वदित्वम् Bhām -

vare adj. ॥ नग्न ॥ (आ) RV,

etc.

॥ II केश TS, MaitrS — कुठि

Shadu Br.

vareheaded निरुष्णीष Rājāt

stripped vare नग्नमुखित ॥

राजदन्तादि.

2I विवृत MBh, Kāu, etc —

प्रकृतिस्थ L MW, प्रकृतिष्ठ Car.

2II निरवस्तार BhP — निर्व्यवधान

1Car — विवरि RV 10.99.5.

laying bare विवरण TPrāt,

MBh, Susr.

3I शून्य $\pm$ (आ) MW.

bare (as the ground)

असंवृत R bared (as an
arm) रिक्त Megh bare

ground स्थण्डलिम् (also

with केवल) MBh the bare ground)

विवृतम् MBh, Mariv a bare

plain इरिणम्, इरण bare

soil रिबलः AV 7.115.4, ŠBz 8,

ŠārikkhBz, Kaus, रिबलम् L

~~रिबलः AV 7.115~~ laying

upon the bare ground

अनुपस्तीर्णशायिन् Kathās.

bargain पण cl. I पणते (ep also

पणति Apast — पण Caus पणयति
Kāre . .

bargain
I. II उद्देशः MBh, R — क्रीतम् Comm

on Yājñ 2.6 — सम्पद् + TS Apśr

— संगरः L .

a fair bargain सुक्रयः Meat.

bargaining सम्मः VS, TS .

bargainer पणि m RV, AV.

bark I त्वच् f RV, etc — छलि f

L, छल्ली Kalpalbh 1.165 f, 4.324, L

II कवचः, कवचम् (Uṇ 4.2, Nir 5.25)

gana अर्धर्चादि Sāring — चर्मन् n

W — चोचम् L, चोचकम् L —

वर्मन् n (or m Siddh) Var Brs —

वल्कलम् L — शकलः, शकलम् Divyār

— शल्कम् L — शल्लः L — शल्लकम्

L — सिंहलम् MW.

bark (asa material for clothes)

फलकम् (फलकः g अर्धर्चादि ifc

f आ) MBh, Hariv a bark dress

worn by ascetics वाल्कलम् W

'bark milk' त्वक्क्षीरा L (तवाक्षीर),

त्वक् क्षीरी Susr 1.44.14, त्वगाक्षीरी L

the bark of a bamboo तमालकाः,

तमालकम् L the bark of a tree

वल्काः, वल्कम् TS, etc the bark

of Cordio latifolia श्लेष्मातकत्वच्

of Susr the bark of hemp

शण वल्काः, शण वल्कम् R the bark

of Larurus cassia सुरभि वल्कलम्

L the bark of the bamboo

तमालः, तमालम् (१ अर्ध वदि) L

clad in bark वल्कल वत् mfn

Ragh clothed in bark चीरभूत्

mfn Ragh 3.22, चीर प्रावरण,

चीरनिवसन, चीर वसन mfn R

2.6, चीरवासस् mfn, Mn 11.102

& 106, MBh 13, etc clothed in

~~bark~~ चीरिन् mfn MBh 3.13,

Hariv 10594, BhP 3.33.14, चीवर-

निवसन u l for चीरनिवसन

clothed in a bark-dress वल्कलिन्

mfn MBh, Ragh ^{collection} a collection

of the bark of 5 kinds of trees

पञ्चवल्कलम् Rasar Coming from the

5 kinds of bark पाञ्चवल्किक

mā (ई) n car the external

bark of a tree उत्पादिका 5B2

14.6.9.30 the fragrant bark

of Feronia elephantum हरिद्रम्

2 furnished with a bark

लङ्गवत् mfn Pāi 5.3.65, Kās

a garment made of bark

वृकलः Baudh a garment

made of bark (worn by

ascetics etc) वल्कलः, वल्कलम्

(ifc f आ) yājñ, MBh, etc

'ground bark of the Indian fig tree with sour milk' फलचमसः०

having bark । I वल्कवत् ^{msn} W

— सत्वक् (ĀpŚr) सत्वच् (Mm)

सत्वच (Kasīkh) mfn, सत्वचस् mfn Ś Br.

। II सशल्क mfn giant-having
beautiful bark सुचर्मन् mfn

↳ having cool bark शीतवल्क

mfn MW having gold bark

स्वर्णवल्कलः L having much bark

बहु वल्कः L, बहु वल्कलः Bhpz

having tender bark कोमल-

वल्कली Bhpz having a
rough bark स्वरत्वच् f Bhpz

having variegated bark चित्रत्वच्

m L inner bark वल्कलः TBr

Sārikh Br long narrow piece of
bark चीरम् T. Ar 7.4.12, Galat,

Mm 6.6., MBh, etc (ibc parox

Pān. 6.127 & 135) made of bark

वाल्कल mfn L — त्वक्मयमfn

~~ma~~ Pār. 8.4.45, Vārtt, Sch.

4.3.144, Siddh — वाक्कां mf(ई) n

MW made of the bark of

trees वाक्कां mf(ई) n

a particular fragrant bark

स्तुत्या L — सुषिरा L — निर्मय्या

L — a piece of bark or brick

leaf inscribed with mystical

words and carried about as an

amulet

कवचम् w pomegranate

bark विदलम् L putting on a

bark ~~g~~ garment फलकपरि धाम्

8
2457

आनम् M13h
~~ABh~~

the wearing of clothes.

of bark and deer-skin वल्कलीजिन.

धारणम् R wearing twisted

hair and a garment made

of bark जटा वल्कलीजिन mfn

Kathās 94.36 white bark

श्वेत वल्कलः MW yielding

bark (as a branch) वल्कलीजिन

mfn Bhartṛ. barkless निर्वल्क

ल mfn Mricch 1.51 hard-

barked दृढ वल्कः, दृढ वल्कलः 2

to
2458

---

tough-barked दुर्गा म २ .

bark प्र 2 I भष् ल । भषति (ep. also

भषते) MBh, Rājāt — बुक् ल 1.10 बुकति

बुकयति Dhātup 5.4.33.39.

2 II रै ल । (Dhātup 22.23) रायति

RV.

to bark at रै ल । (Dhātup

22-23) रायति (acc) RV the

bark of a dog बुक्कनम् ।.

barking n. II भषणम् । — भषितम् ।.

I II रै म MW :

barker भषकः भषणः ।.

barking adj. I II भष त (ई) VS.

Barleria caerulea 1I (Prob.)

नीलकुरण्टकः, नीलकुरुण्टकः, नीलकुसुमा

L — ओदनपाकी (Pan 4.1.64)

Bhp, Nigh.

1II कण्ठार्तगला L — कर्बुदारः L —

छादनः L — नीलाझिन्टी L —

(the plant) आर्तगलः Sushr —

अर्गटः

Barleria cristata 1I कण्टकुरणः L —

सेरीयः, सेरीयकः, सेरेयः, सेरेयकः

Subc — सहचरः Car — झिष्टिका,

झिष्टी L, झिष्टि हु Pañcar 1.7.19,

झिष्टिका L.

1II सहचरी L — (a kind of

Shrub) शेरीयकः, शेरेयकः W.

the flower of Barleria cristata

सेरेयकम् kind, Sch a kind of

---

red-flowering *Barleria*

cristata शोणसिंहिका L

a purple species of *Barleria*

cristata वासन्तः

2463

Barleria prionitis सहचर: Car.

सहस्राचार: mw — सहचरी L.

— 0 —

a Barleria with white flowers

वासिनी L. a Barleria with

yellow flowers पीतपुष्पी L. —

सहाचरः Car the blossom of a red

kind of Barleria कुरबकः Śak ,

Mālar, Vikar, etc the blossom of

the plant of Barleria कुरण्टकम् —

Sisr a blue-flowering Barleria

बाणः (śiś) बाणा (L) the flower

of Barleria बाणम् - Kir, śiś

a red flowering Barleria महाद्वयः

L a red kind of Barleria

कुरवः L — कुरवकः Msh, Sush, Ragh, etc

a species of Barleria

सौरयः, सौरयकः L a species of

yellow Barleria घातपुष्पः L

a variety of Barleria कृष्णसौरयकः

Car 6.24 Yellow Barleria

कुरुष्टः L, कुरुष्टिका, कुरुष्टकः

Sush, कुरुष्टः Lalit — सकुरुष्टः

L, साकुरुष्टः a yellow kind of

Barleria कुरण्डकः L, कुरण्डिका

Suisr, कुरण्डकः L

barley

I यवः RV, etc.

II अश्वप्रियः L — आरुढः L —

कञ्जुकिन् m L — कुत्तलः (पु)आ पु 2.15) L — लुरगप्रियः L

— दिव्यः L — धान्यराजः L —

वि
पञ्चधान्यम् L — प्रवेष्टः L —

प्रावटः L — महाबुशः L — मेध्यः

L — यः only L — यनकः VarBrS,

Vāgūh — याशिकः — रुढः L —

शतपर्विका L — शीतशूकः L —

शूकक (पु) L — खेतशूकः L

खेतशुद्धः MW — सानुकः W —

सितशुद्धः L — हयप्रियः L — हयप्रः

after the barley has been got

in ^{यवम्} ~~संहतव्यम्~~ ३ तिष्ठदुप्रभृति

after the barley has been cut

^य ~~सुनवसम्~~ ३ तिष्ठदु alkali

prepared from the ashes of
burnt green barley corns

यवाहः Susr alkali prepared
from the ashes of burnt green

barley corns यव इरूकः, यव इरूकजः

L, यवकाप यव L, यवकापजः (ar)

Bhpz at the time when

barley is on the threshing-

floor- खलेयवम् ३ तिष्ठदग्बादि

barley-corn तिमिगिनादरम् W

barley corns यवाः m pl

barley foo यवान्नम् Susr

barley-gruel तुषाण्डु n Susr

1. 45. तुषोत्थः L तुषोदकम्.

Susr 1, 4 barley-meal

चिक्कसः, चिक्कसम् L barley

meal prepared with Coix -

barbata गोवेद्युकासक्तवः m

pl ŚBr 9.1.1.8, Kāty Śr

barley meal with daidhi

दाधि-सक्तवः m pl Kauś,

AsvGr 3.5.5 & 10, MBh 13.

5049 barley planted at the

commencement of the Iasa-

harā and gathered at its

esse जयन्ती W barley-shaped

24.7/5

सनाकार mfn MW barley -

straw (?) सनातः W barley -

water उदकसक्तं m Pān 6.

3. 60 — शुकुत्त (यत्) Pān

1. 2. 4 १ Sch, शुकुत्ति, शुकुत्ति

W — कार्मलिकः Car,

Suse — उदसक्तं m

Pān 6. 3. 60 — barley which

has the ^hhusk removed and

is coarsely ground शाचमः

m VS (Mahādā)

being like a barley-corn in

the middle यवमध्यः mf (आ)

n SBr, R Prāt, etc being

of the nature of barley

यवक- mf g. स्थूलादि

belonging to barley आनुयव्य

mf Comm. on Pān black

variety of barley कृष्ण-

धान्यम्. Ap buyer of barley

यवकी

~~यवकी~~ m MW a cake of

fried barley धानापूषः MBH

consisting of barley यवमयः

mf (ई) न. TS, ŚBr —

यान- mf (ई) न. Kāty Śr

containing barley यवमयः mf

TS, Kāth, etc eating barley

यवोद- mf RV field of barley

यवक्षेत्रम् Kathās flo⁴wer of a

fried barley धाना-चूर्णम् L

fried barley वाद्यः Car,

वाटुकम् L fried stalks of
barley (considered as a tonic)

उम्मी Bh p २ उम्बिका Nigh

grain king barley धान्यराजः

L gruel prepared from a
handful of barley. प्रसृत-

यावकः, प्रसृतयावकम् Bandh

half-ripe barley वलः L —

कुलमाषः Ch Up, Bh P 5. 9. 12

Bh p २, कुलमाषाः m pl —

स्ते दध भोजनम् L, यावक

handful of barley यवमुष्टि

m f Gobh having a head

like a grain of barley

यववक्त्र m f (आ) न Suse

having a head shaped like

a grain of barley यवशिरस

• m f Var B.S, Corm.

having a point like a grain

of barley यववक्त्र m f (आ)

न Suse having barley

यवोन्वित m f L having

barley for food यवाहार म्पु

Mn 11. 119 intoxicating drink

prepared from barley - meal

यवसुरा Madanav kind of

bad barley यवान् Pān 4.

1. 49, Sch: kind of barley

कुरुविन्द: Sisr, Common on

Sis 9. 8 kind of large

barley महामव: L kind of

small barley वनाश: L

like barley अनुयवम् (gana.

परिभुरवादि q.v.) living only on

the grains of barley found

in cowdung सामिकप्रतिन mf

Nalak made of barley

यवमय mf (इ) n TS,

SBr made of grains of

barley वैणव mf (इ) n

Katy Sr meal of fried

barley धाना-युग्म L mixed with

barley यवमल mpn TS,

Kāth, etc mixed with barley

meal सकुमिश mpn Sūz,

सकुशी mpn VS not made of

barley अद्यावः mpn Kāty Śz

of the size of a barley-corn

यवमान mpn Kāty Śz one

who grinds barley-meal.

सकुकारः R, सकुकारकः Nir,

सकुकारिका preparation of

barley भज्ज L prepared from

barley. माव mf (ई) न

Kāty Śr produced from barley

and wheat मवगोधूमज mf.

MW producing bad barley.

अमव mf Pān. 6. 2. 108, Pat

172, Kās — अमवक mf

Pān. 6. 2. 117, Pat & 174, Kās

producing no barley. अमवक

mf. Pān. 6. 2. 117, Pat & 174,

Kās — अमव mf Pān. 6. 2.

108, Pat & 172, Kās purchased
with barley. मन्त्रीतः MBh, R,
 etc, मन्त्री m MBh purchaser
of barley मन्त्री m MW a
quantity of barley-meal

साकुलम्. a quantity of fried
barley साकुलम् relating to
barley. याव mf (इ) re

Kāty Śr roasted barley

ह
 मन्त्री: Āpast sum of fried

barley वाख्यमण्डः L shaped like

a barley corn सवानकार mfn

MW sharp-awned barley

तीक्ष्णमूकः L a sort of barley

अतिमवः sown with barley

यव्य mfn Pān 5. 2. 3 sown

with barley यव्य mfn L

stalks of barley fried over a

fire of wet grass. उहुम्बा

Nigh stock of barley यव्यः

MaitrS, US (accord. to

Mahidh) — यव्या TS stock
of barley fruit यव्या TS

— यव्यः MaitrS, VS (accord

to Mahidh) suitable for

barley यव्य mfn Pān. 5.1.7

together with ^{barley} ~~in~~ barley समन

mfn Kaus time of the

barley - harvest यववेला Lāty

unhusked barley - corns अशन्ताः,

अशन्तानि when the barley is

cut लूयमानयवम् १ तिष्ठद्गु

while the barley is being got in

संक्षिप्तमात्रायवमं १ तिष्ठद्गुप्रभृति.

Baran 1I मध्यमण्डः L — मण्डोदकम् Suvar

— सुरभागः L, सुरामण्डः L.

— 0 —

barin 1 I पक्षः सुखः .

1 II आयातनम् युवज्ज 2.154 .

a barin - floor यवमदनम्

Stinkhise, Common .

7

2486

---

barack 1I सोधागार: MBh.

— —

X

2487

barred सागडि मफु ङ्छि, सागल मफु

ङ्छि, Having — सावरण मफु Ragh.

a big barrel कवन्धः, कवन्धम्

(sometimes written कवन्ध RV,

AV 9.4.3.10.2.3 a wooden

barrel (for the Soma juice).

वन्धम् (once वन्धः R 5.50.21,

RV (?).

barren adj 1I वन्ध्य हु (आ) Mn, MBh,

etc, वन्ध्य — निष्फल हु (आ) Mn, MBh,

Var, Kāv, etc — अफल हु (आ) RV

10. 97. 15, etc.

1II अगव्यूति RV 6. 47. 20 — अतिमुक्त

असू RV & AV, VS, असूसू AV 1. 10.

10. 23 — शून्य हु (आ) Bc, etc

हलशा हु (आ) W.

not barren अवन्ध्य हु (आ)

bad (i.e. barren) ground

कुभूमि ढ Var Be barren (a

cow) निरिन्द्रिय ढ (आ) kathllp

barren (as a plant अवकेशिन्

L barren (as a woman)

असूतिका AV 6.83.3 a barren

Cow 1 I स्तरी RV — तरी

Maiths, स्तरी — वन्ध्या L

1 II गोवेशा kat barren of the

enjoyment of a lover

प्रियोपभोगवन्ध्य MW barren

Sesamum तिलपेजः Pāṇ 4.2.36,

Vārt 6 barren soil - इरिणम्

MBh — इरण L — इरिणम्, इरणम्

a barren tree (cryptogam)

अवकेशिन् m Naish — रण्डः MW,

रण्डुकः L a barren woman

1 II अप्रसूता — गतार्त्वा W —

वन्धकी - L -- मोघपुष्पा L -- वशा -

Mn 8.28 — वृथार्त्वा G — वृषली

L — मर्करा (only L) -- शून्या L

being in barren land धनवन्

AV, TĀr the daughter of a

barren woman वन्ध्यादुहिन्तु है

L not barren (lit. and fig.)

पुरंधि RV, VS, TS not barren

of fruit फलावन्ध्य L produced

on barren land धन्वज Suisr

the son of a barren woman

वन्ध्यापुत्रः Sāmk, वन्ध्यात्तनयः,

वन्ध्यासुतः, वन्ध्यासूनु m L a

wholly barren woman महावन्ध्या

Pañcar.

barrenness वन्ध्यता, वन्ध्यत्वम् Hariv,

kāv, Rajat - अफलता, अप्रकलत्वम्

the barrenness of a woman

वन्ध्यात्वम् Susr, Heat:

barricade 1 I अवष्टम्भ, अवष्टम्भनाति

R 3.56.7.

— o —

barrier 1I अवरोधकम् L .

1II अलम्बुषा L—विधृति तु TS—
सम्बन्धनम् (only L).

a barrier before the gate of
a town पौरकूटः L .

2I (fig.) सेतु म् — सेतुबन्धनम्,

Harire .

2II यन्त्रम् RV, etc .

the barrier of justice

धर्मसेतु म् MBh, Harire, R

The barrier of law धर्मसेतु म

MBh, Hariv, R a barrier of

stone पाषाणसेतुबन्धः Rajat.

one who has broken through

barriers सम्भिन्नमर्याद भङ्ग -

MBh water - barrier जलबन्धकः

the plant Barringtonia

acutangula अदलः the plant

Engenia acutangula अदलः

Barringtonia acutangula Gaertn 1I

इज्जलः L — निचूलः L, निचोलः

Kare, Car — नेचुल ~~स्फु~~ सिंह —

जलजः L — दीर्घपत्रकः L — धनदः

L — नदीकान्तः, नदीजः L — पिचुलः

— रक्तः L — रक्तमञ्जरः L — सेव्यः L —

1II (the plant) अदलः — सम्बुजः

— कान्तः L — (the tree) हिज्जः

L, हिज्जलः Pancha, R. — अब्जः

barter 1I निमे, निमयेत (ep. also निमयाते)

MBh, Pañc — मे ल 1 (Bhāṭṭ 22.

65) मयेत (ep. also मयाति) — परिक्री,

परिक्रीणाते (Pañc 1. 3. 18) really

more frequent in P AV, ŚB, etc.,

Lāṭy, Gobh — परिवृत्त caus Ā MBh,

Hariv, etc.

1II चृत् ल 1 चोत्ते. W — पण् ल 1

पणते (ep. also पणाति) B, MBh.

to barter against परिवृत्त caus

पर्यावर्तयति Chup 1.5.2 - परादा,
पराददाति (dat) RV 8.1.5.

barter 1I वस्तुविनिमयः MW - भाण्डप्रतिभाण्डम्

col - विमयः L - विनिमयः Apast, MBh,

kāv, etc - परिवर्तः, परिवर्तः, युवजुः, MBh,

kāv, etc - निमयः MBh - परिवृत्तिः

BhP.

1II निमयः L - निमयः L - परावर्तः

HPanis - परावृत्तिः कāv - परिवर्तकः

vas, परिवर्तनम्, kathās, Pañc, Māricā-

परिवर्तः Mit (v.l.) - प्रतिदानम् L

- (च. ल. ह. परिदान) -- प्रतिपाठः AV -- प्रपणः
AV -- बन्धकः W -- विपर्ययः MW --
वैमेयः L -- व्यतिषङ्गः BkP -- व्यतिहारः
kath -- व्यत्यासः Lāty, MBh.

property obtained by barter

आपमित्यकम् L. received by
barter आपमित्यक mfn.

bartering 1 II प्रतिपाठः AV.

bartered ^{adj} 1 I परिवर्तित Hariv, Var,

kathās.

easily bartered सुनिमय वि० 6.

1. 50. , Vārtt 2, Pat to be

bartered निमातव्य Mn 10. 94

to be bartered against परिणेतव्य

(instr) Nyāyam, Sch. —

परिणेतव्य (instr) savy^o to be

bartered with विमातव्य (instr)

Vās not to be bartered

अप्रतिपण्य .

(5)

2503

base adj I पात्र L - (as a man of action or thought) नीच f (आ) Var, MBh, Kāv, etc - हीन SBr, etc - अत्रय f (आ) RV, etc - निवृत्त MBh, R, etc - निवृत्ति, MBh, निवृत्तिगते Subh - (as coming) कूर f (आ) Yājñ 2.24, कूरक Yājñ 2.24 - दुष्कृतात्मन् Bhl - युन f (आ) MBh, Var, Pur - पिशुन.

II अनुहार - अश्वाद्य Mricch - असत्यसन्ध R 3.57, 20, Hit - ककूट L, शतसत्त्व L - निष्प्राप f (आ) Mricch, Pañc - नृशंस f (आ) RV, etc, - (as an action) याप्य Gant - वाच f (आ) Kir - शमना f (आ) RV, etc L.

base - hom हीन कुल MW - विजात L - उगजात, base metal कुल्यम् Mu 7.96, 10.113, 11. Yājñ, etc, the base tone (sthāna) of the voice. मन्द्रः RPrāt, having the base tone मन्द्रस्वरः Samh Up, like a base man कृषिवत्, not base metal अकुल्यम् Kir, of base conduct हीनवृत्ति MBh, one who acts basely

निवर्तते in MBh (V.l. निवर्तते) to be
acted hasely निवर्तते MBh.

hasenien = नाचता MBh, Kāv - निवर्तते f
MBh, R, etc - नृशंसला Kathās, Rājāt, नृशंसितम्.
Bhā, नृशंस्यम् MBh.

haselI = प्राचिष्ठानम् - आलम्बनम् Prāl, Kath Up
- तलः, नलम् Mn 2.59, Var Br. S, Pāṇ Cat, etc
- पीठिका Kāraṇḍ, Var, Sch - पीठिका ये f (अ)
Rv, etc - ~~प्राचिष्ठानम्~~ - बुद्धः, बुद्धम्
Rv, AV, ŚBr, Śas, Ch Up.

I II प्राचिष्ठानम् VS, AV, ŚBr - उपरम्भः (less
Correctly उपरम्भः).

along with lease सयच्छित्तात् supra Pāt,
the lease of Column कम्भः Buddh,
the lease of a large building श्रुतलः L,
अष्टौलिका वनः, the base of any geo-
metrical figure भूमि f. Col,

the base of any geometrical figure ५ ५
Anyah, base of anything ५१८४१ RV 10.
 73.6, ५१८४१, the base of anything shaped
like a Kāha-pada, ८१८४५२१ ५१८४५२१,
the base of a shadow ५५१: ५५१ ५५१
Sūryas, the base of a triangle ५५१
 col → ~~the base of a triangle~~ ५५१: ५५१
 ५५१ Sūryas, the base of a kīṅga ५५१
 Var, Kād, Ag P, a base for the image of
a deity ५५१ Var, Kād, Ag P,
being at the base ५५१ mfn RV, etc,
 ५५१ mfn TBr, the being based
in that १-५५१ Gant 6.22,
the being based on ५५१ (५५१)
 Sūv, Sārad, the crude base of a
noan (shortened into li) ५५१ (once
 ५५१: Nais up) ५५१ ५५१ only in
 ५५१ ५५१) Vop, Sch, forming the
base of a mortar ५५१ mfn
 TS. 7.2.1.3, having a wide base

(said of a mountain) गहाबुधो म्फु AV,
having seven bases सप्तबुधो म्फु RV,
 (in gram) in each base सप्तबुधो Pān 1.1.29,
 Pat. (in Gr.) relating to the base (anga)
of a word सप्त म्फु Pān 1.1.63 Comm,
 (in geom.) the result from the base sine
 सूर्यस्य Sūryas. the side of an
angular figure (esp. the base of a
right angled triangle, सप्त m and
(L.) f Sūryas.

based on व्यवस्थित म्फु (loc)
 Kām, Mālatī, संस्थ म्फु (ज्ञ) न (loc;
 with — निवसन्त (often ifc) based
on the Brahmanas ब्राह्मणवेद म्फु
 ApGr, based on horses सप्तबुधो म्फु
 (ज्ञ) न RV. 10.8.3, सप्तबुधो म्फु RV
 7.92.7 & 8.12.14, based on tradition
 सामप्रदायिक म्फु Buddh, Jain, based
on the Vaiśeṣika doctrine

9

2507

वशीयान् mf(इ) = Bhāṣya, Madhus
leased upon निवेशित mf(इ) = Bhāṣya, Madhus
leased upon संस्थित mf(इ) (loc.) msh.,
 समूल Gohl, Sch - मूलम् (मूलः, १
~~मूलम्~~ अथवा याम् if + (अ or इ) (if),
the state of being leased on the
same Vedic passage एकश्रुतिमूलत्वम्
to be leased on पालिका, पालिका, पालिका
 (loc.) RV, etc.

leaseless adj निमूलक Bhāṣya, अथ मूल f(इ) च.
 Pan 4.1.64 Comm) = इति, etc.

leaselessness = निमूलकता Prabh.

basement = पाठमूल L.

~~the gram + the lease~~ ~~पदार्थ~~ ~~f~~ ~~सहित~~, ~~रहित~~,
~~Sch. / op.~~

102

2508

- base 3. (in gram) यद्यपि f. śāh, pān, śch, vop.

-(in geom) युक्त m (Un 1.158) col.

the base of a word, but in strong
cases only यद्यपि (in Gr.) Pān 1.4.13
segg, the base of some cases of
the demonstrative pronoun idam
यम्.

Basella cordifolia 1 I. उपोदकी, उपोदिका

उपोदकम् Susr.

1 II पिच्छिलच्छदा L — पूतिका L - -

बलिपोदकी L — विशाला L — वृश्चिक-

- पत्तिका L .

25/0

1

Basella lucida वृश्चिकप्रिया W — पोतिका

(only L), पोतकी L — पिच्छिला

the pot-herb *Basella lucida*

अपोदिका L.

Basella rubra उत्पादिका L - वृश्चिकप्रिया

W - पिच्छिला - पोतिका (only L) -

शाकपोतिका L

the pot-herb Basella rubra

अपोदिका L

bashful adj 1I सलज्ज Kāṣ, kathāṣ, etc-

लज्जालु Rātñāṣ — लज्जावत् MBh, Kāṣ,
etc — लज्जान्वित W — लज्जाशील TṬṣ, Sch;
— सन्नप हु (आ) MBh, Kathāṣ — सन्नोड
MBh, Kāṣ, etc — होमत् MBh, R, etc —
त्रोडान्वित W.

1II अनूढमान — अपत्रपिष्णु Pāṇ 3.2.136

— अप्रतिभ L — त्रपान्वित, त्रपायुक्त —

शालीन हु (आ) Kāṣ, Pur — संह्रीण

Bhāt — सव्यपन्नप हु (आ) R — होक

TṬṣ, Kath — होकु L — ह्रीण R —

होधारिण — Pañ cad.

bashful silence (one of the 10

Hāras or feminine modes of

indicating love) विहृतम् Dāsar,

Sāh not bashful 1II अस्मर-

‡ (आ) RV 2.35.4 - अहंय RV

having a bashful disposition

शालीनशील Uttaras with a bashful

smile सविलक्षस्मितम् Meiceh,

Pāncat.

to be bashful ही- cl 3 (bhātup 25.3)

जिह्वेति Kāv, Kathās — अपन्नप — त्रीड-

८ 1 त्रीडते (also ८ 4 त्रीड्यति) म३३

Kāv, etc.

bashfulness 1I लज्जावत्त्वम् Sāh—

सलज्जत्वम् Campak — लज्जा म३३

Kāv, etc — त्रपा (Pāṇ 3.3.104)

म३३ 2, Bhp, Ratnāv (पुं० ह० आ

Sāh) — त्रीडा म३३, Kāv, etc —

अपन्नपणम्, अपन्नपां.

1II मन्दाक्षम् Hear — त्रीडनम् L.

ग्रीकनम् Ved — शास्त्रिनम् BkP — शास्त्रिनता
 | Kar — शीलनत्वम् Bhatt — हणीया,
 हणीया (only L) — होका L — होति
 तु M Bk.

Constraint of bashfulness

होयन्त्रणा Ragh with bashful-
 ness and love and compassion

सलज्जितस्नेहकरुणम् Uttarar.

basil । II तीमानम् L - - तीव्रा L - - बहुपुत्री

L - - बहुमञ्जरी Bh pr . - विष्णुप्रिया

Sham - - विष्णुवल्लभा L = अग्निशिखा

- विष्णुहिता L

the black species of Tulasi or

holy basil (Ocimum sanctum)

वानलः L .

holy basil । I वृन्दावनी Cat तुलसी

- पुष्पसार Brahman P holy

basil, सुरसः, सुरसम्, सुरसा Hear,

I II नागनामन् ॐ L (तुलसी) ---

पावनी L --- पुण्या L --- पूतपत्री L

- विश्वपावनी , विश्वपूजिता Cat

- श्रेष्ठतमा L .

holy basil metrically for

Tulasi तुलसी Bhp 3.15.49 holy

basil (small shrub venerated

by Vaishnavas commonly

Tulsi तुलसी Bhp, Vayup &

Padmap, Brahmap, तुलसिका

Bhp 3.15.19 5.3.68 7.10 holy

3
25/8

basil with small leaves पत्रपुष्पा

L a kind of basil गरहन मधु

गरुध्नः L -- तुलसी डोणा L --

रामदूती L -- सूक्ष्मपर्णी L -- a

Kind of white basil वटपत्रम् L

- वचाच्छदः L red basil

शिवालयः L red blossomed

सुगन्धकः L

sacred basil II वृन्दा Cat

तुलसी -- सुगन्धा Susr, Car.

-- सुगन्धुभिः m Kalyānam,

सुरदुन्दुभी ~~m~~ Kalyāṇam MW.

II भारवी L - मूतघ्नः L, मुण्डितिका

मूतपत्नी L — — माधवी L -

सुरवल्ली L - सुरेज्या L - सुलभा

L — हरिप्रिया (only L) -

हरिवल्लभा L ,

shrubby basil अजगन्धा, अजगन्धिका

a sort of basil करालम् Car

— नावयः L a sort of red

basil पत्रपुष्प a species of

basil पिण्डितकः L a species of

basil with small leaves

commonly called rāmaduti

कणिज्झका w a variety of basil

प्रस्थकुसुमः, प्रस्थपुष्पः L.

white basil II सुरसाग्रणी म 1,

सुरसाग्रजम् सुश्र — दलसायसी

Npr.

II कटुपत्रः, कटुपत्रकः L — —

भूतकेशी — श्वेतपर्णसिः L — —

सितार्जकः L.

(prob) the leaf of the white

basil सुरसा-रसदः Sussr.

— x —

a kind of Basilicum कुठेरकः

Suss. --- कुठेरजः L Ocimum

Basilicum Pilosum See

Ocimum B.P. The plant

Basilicum Pilosum Benth

अमुरसा L a species of Basilicum

पणशिः Marin, पणसिः.

basin करोटः L — करोटि f — — —

औशीरिका L — कुण्डम् Kāty Śr,

MBh, etc, कुण्डः L. a basin

a basin dug for water at the

root of a tree स्थानकम् L.

a basin for water round

the root of a tree II आलवालः

Ragh, vikr, Śis, etc.

I II आवापः L — केदारः (केदारम् L.

~~L. — द्विजपम् L~~ (आलवाल a basin

of water round the foot of a tree

द्विज प्रपा L (आलवाल) - आवाल: L

आलवाल q.v - आधार: L basin

of water (especially consecrated

to some holy purpose or person)

कुण्डम् MBh, R, etc, कुण्ड: L (a lake)

having a basin consisting of

ghee पृतङ्गद अ० (आ) ॥ AV 4.34.6,

a Copper basin ताम्रकुण्डलम् ॥

1. $\frac{114}{115}$, ताम्रपात्रम् MBh 13.6026f.

Susr 6.12.38, Sūryas 13.23.

or 2) Mn, MBh, etc — आधिष्ठानम्

— पीठम् $\frac{1}{2}$ L.

1 II उपस्तम्भः less correctly उपष्टम्भः

- दोम: VS 18.7, 3.12.1 & 4.1.4, 5B2

13, Kaps 1.46 - चरुणम् - निबन्धः

MBh 2.2532 - निबन्धनम् Mu, MBh, etc.

- प्रतिष्ठिका Heat - प्रत्यय: MBh, Kāu,

etc. -- प्रमा AV. - वर्त्मनि $\approx$ R Prvāt

-वेदि f (later also वेदी) MBh,

Kāra, etc the basis of a sacrifice संस्था

(if $\neq$ आ) $\text{Srs} - - -$ यज्ञसंस्था Sarikh Jr.

the basis of a some sacrifice

सोमसंख्या MBh, Gaut, Mark P

The basis of cloth (as cotton etc.)

वस्त्रयोनि + L the being a basis

प्रतिष्ठात्वम् Sam K having a basis

साधार म् Nris Up, Paticar

बुध्नवत् म् TS having

a fourfold basis चतुस्थान म्

Nār 1.8 having a solid basis

साधिष्ठान म् R having no

basis निरधिष्ठान म् MBh, R

having no basis (as the sea)

अनास्थान मू RV 1.116.5 having

the same basis समानक्षेम मू Kap.5

serving as basis अभिष्टित मू

S Br yielding no basis (as the sea)

अनास्थान मू RV 1.116.5.

basket | I चङ्गेरिकम् Pañcad 2.64, चङ्गेरिका

Pañcad 5.13 & 17 ff — चङ्गेरी Pañcad

4.12, 5.16 — - पटलम् - Bālar — - पिट ,

पिटक — पिटः, पिटम् L — पिटक

म् (आ) m (usually m) MBh, R, etc

(If: f इका Mān Gr.) - चिट म् (आम्))

m चिराकः L, पैडालः पैडालम् Mālatim

6. 18 (ज. ल. पैडालक) पैडा Ainyāru.

मञ्जुषा MBh, Kāv, etc, मञ्जुषा L.

करण्डुकः, करण्डुका Koraṇḍas.

| II कण्डोलक L — — चञ्चः Buddh L

पीडा L - - - भाण्डिनी भांडी - - - मुरः ,

मुरम् (१) Kārand (p.l. मुर) - - - मुरः

मुरम् Kārand a basket etc.

carried by a sling अल a

basket for fish क्षारकः L a basket

for holding grain (made of

bamboo or cane) कण्डोलः Comm.

अन म्म a basket full of flesh.

मांसपिटकः , मांसपिटकम् Harin

a basket full of winnowed

corn शूर्पनिष्पावः L a basket

made of canes कण्डला L a basket

made of leaves पुटः ३ Bz, Mn.

MBh, etc a basket made of

reed वैतसः, वैतसम् Kātyāśr

a basket maker बुरुडः BhP,

3ch a basket of bamboo

wicker-work करण्डुः (करणडी L)

करण्डुम् BhP, Bhartṛ, etc:

the basket of Buddhist Sūtras

सूत्रपिटकः, सूत्रपिटकम् basket of

discipline विनयपिटक, a basket of

wicker work for catching fish

ह्रवः L a basket of wicker for

catching fish पलनः L basket

work यन्त्र L basket work

प्रद्यः Kauis carried in the basket hanging from each

and of a pole वागित म्फु L

doing basket-work वेशकर्मकृत

म्फु R a fish basket कुवेणा L

कुवेणा — कुवेणा L a jewel

basket मूषणपेरिका वास

flower basket पुष्पकरण्डम्,

पुष्पकरण्डकम्, पुष्पकरण्डोद्यनम्

Mriceh a kind of basket used

for cleaning corn उत्क्षेपणम् ।

a kind of basket work made

of rush मुञ्जकुलायः 5B2 a kind

of magical basket यन्त्रकरण्डिका

Kathās kind of round basket

गोपिरकम् दिव्याम् 4.68 like a

basket करण्डवत् Karand .

a little basket । पटलकः, परलकम्

Kād, Kathās - - पेटकम् of इका .

Sās, Sāy, Kull .

1 II मूटकम् ङेऽ ३२ a multitude of
baskets पिठक्या, पिठक्या ३ वाशादि
opening (of a basket) कुषा

Tāndya ३२ 21, Par ३२, Comm on

Kāty ३२ a plaited basket प्रक्षः

Kauś a reed-basket काण्डालः L

a rope-basket रज्जुपेडा Kāthās

shaped like a basket मूतकार्य

mūṣ kāty ३२, मूतकार mūṣ kāty ३२,

Sch a small basket वड्डे रिकां ३३.

a sort of basket विनता W a sort

of basket in which fish are
caught पञ्जरशरेटः L The 3 baskets
 त्रिपिरकम् Buddh a wicker baskets
for catching fish उद्दालः L a
winnowing basket कुल्यम् L
a woven basket मूतः, मूतम् TBz,
 Kath, srs a woven wicker-work
basket सूना RV, AV, यज्ञः srs.

basking in the sun प्राति सूर्यशयान-

नः L.

Bassia latifolia ॥ मधुकः L — मधु म L

— माधवः L — मधुद्रुमः L — मधुपुष्पः

(only L) — मधुस्तवः L — मधुसावस्

म L — मधुष्ठीलः L — मधुवृक्षः L

— मधुशाखः L.

॥ गुडपुष्पः L — लोक्षणासारः Npr

— लोक्षपुष्पः L — वानप्रस्थः L —

स्वल्पपत्रकः L — मध्यादिनः L;

मध्यादिनम् L — लोक्षपुष्पः L.

Bassia latifolia (from the

blossoms and seeds of which

arras is distilled and oil

extracted मधुकः Sankh Gr.,

MBh, Kāv, etc the blossoms
of Bassia Latifolia मधुमन् L

a decoction of the blossoms

of Bassia latifolia मधुमन्

the fruit of Bassia Latifolia

मधुमन् L having the colour
of the flower of Bassia Latifolia

मधुमन् चक्षुः मधु गीत

intoxicating drink made

from the blossoms of Bassia

latifolia हृद्यम् L - सुखोदयः L

सेव्यः L - मधुमन् चक्षुः L made

from Bassia latifolia मधुमन्

mpn Kull on Mn 11.95.

a mountain species of the

Bassia latifolia न्यूलाकः L

the plant Bassia latifolia

अलिमकः L , अलिमकः , अलिमकः.

another kind of Basia (the
flowers being full of saccharine
matter सुसुयः L a decoction
of the blossoms of Bassia

a kind of Bassia कुर्यायः

L — नयूलः L the Mahwa

tree (Bassia) गिरिजः L

a species of Bassia नयूलिका L

a variety of the Bassia

plant गिरिशिखः L

2541

X

last

अन्तः T Br , Sāṅkh Br .

---

bastard ॥ I Ī जरगर्गः Nār (Parās

1. $\frac{38}{39}$, 1.31) — विजान्मन् ॥ Mn

10. 23 — काणलासुतः Mricch ,
काणलासातृ .

11 पारशवः L — बन्धुकः L — बन्धुलाः

Mricch — बान्धकीकनेयः L (१

कल्याण्यादि) बान्धकीकनेयः १ शुभादि —

वैश्यापुत्रः Mricch .

a bastard (a name of
reproach and according to
native Comm designating
one whose mother was an
unmarried woman)

अन्तर्गतानि म (generally in
the ~~the~~ voc) Mricch a widow's

bastard गौतमः Mn 3. 156 &

174, MBh 3. 13366 — गौतमः

yājñ 1. 222, Var P, Sūdradh.

hat ३. I चमेचरकः Buddh, L,

चमेचरिका, चमेचरका, चमेचरी, चमेपत्रा
L.

II उपजिनपत्रा, उपजिनपत्री, उपजिनपत्रिका

f — ग्रहमाचिका L, ग्रहमाचिका Gal

— जतूस् f (Pāṇ 4.1.71, Pat)

VS 24. 25, & 36, AV 9. 2. 22 —

जन्ना L. — तिलीलः Buddh, L

— निशाचरी L — मातृवाहनी L

— मानधारः L — स्वरिणी L.

hat eared जातुक्पाः (गृगर्गादि

व. १ जातुक्पाः) Car 1.1. 29

(v.l. जातुमप) a kind of
hat वातुडः Mn 12.62 -
वातुडः Vashn — वातुडः
 Var Br 5, Susr. a large hat
वातुडः L — वातुडः L
 (proh) a kind of hat वातुडः
 Gant, Sch (v.l. वातुडः).

2546

atatas पिण्डालुकः, पिण्डालुकम् L..

५

2547

किरि म, किरिमूलक, किरिमूलमः Np६ — —
Satatas edulis | किरि म Np६ — वराही

वृद्धिदः L — सूकरी L .

— २३ —

Batatas paniculata II स्वादुकन्दा L —

तृणगन्धा Npē — क्षीरकन्दा, क्षीरकन्दा
L — इक्षुगन्धा, इक्षुगान्धिका, इक्षुवल्ली,
इक्षुवल्ली L.

I II मसदागन्धा, मसदागान्धिका L —

गजेश L — गन्धपुष्पा L — पयःकन्धा L

— पयस्विनी, काव्जोली, जीवन्ती,

दुग्धकनी — पयोलाता — पयोविदारिका

L — मूकुष्माण्डी L — महाखेता L,

वारिवल्लभा L — विदारिका, विदारी L

— वृष्यकन्दा, वृष्यवाल्लिका L —

शृगालिका L — (प्रो.) , शृगाली

L — स्वादुलता L.

bathe vb I √ स्ना cl 2 (Dhatup 24.44), स्नाति
cl 4 (Nir 7.12) स्नायति (cp also स्नायते),
 RV, etc — — अभिषिञ्च A or pass, MRh
 12.8894 & 8.1702.

I II √ उद् cl 7. उनक्ति, cl 6 उन्दति,
 उन्दते RV, AV, SBh, Kāty Śh, Āśv Śh,
 Pār Gm, etc — संस्ना caus संस्नायति,
 संस्नायति Bhp.

about to bathe स्नास्यत् mfn,

to bathe in प्रस्ना caus प्रस्नायति:

(acc), RV, AV, one who bathes

प्रस्नातृ m Nir, a servant who

bathes his master स्नापकः R, car.

bathe vb 2 सम्प्रस्पृश, सम्प्रस्पृशति MW —

← अपः अभ्युपे, अभ्युपैति Rātyāṣṭ, Mn 11.

259, यज्ञे.

to bathe (as a religious ceremony)

उपस्पृश, उपस्पृशति, to bathe in

समुपस्पृश, समुपस्पृशति (loc) MBh,

यज्ञे, One who bathes in the

early morning प्रातःस्नायिन् mfn

Pur.

atthe vb 3 मज्ज cl 6 (Dhātup 28.122)

मज्जाति (cp also मज्जति), shadp, Kātyśr,

MBh, etc, समुन्मज्ज MBh — पु cl 1

पुवते (rarely पुवति) MBh, Ragh, पु caus

पुवयति (rarely पुवयते^{or} पुवयति) Kātyśr,

MBh, etc, अभिसम्पु MBh 12.365, आपु,

आपुवते MBh, Ragh, ~~आपुवते~~, sāṅkh gr,

BhP, etc, परिपु caus परिपुवयति MBh,

समापु, समापुवते MBh, Hariv.

to bathe anything आपु caus

आपुवयति ~~आपुवते~~, Pār gr, MBh,

etc, to bathe any person आपु

caus आपुवयति Aivgr, Pargr,

MBh, etc, to bathe in गाह् छ।

गाहते (ep also P गाहति) AitBr

3.48.9, Tāndya Br 14f, Kauś,

MBh, etc, bathe in अवगाह्

(loc), विगाह्, विगाहते (ep also

विगाहति) RV, etc, to bathe.

(one's self) आपु caus आपुवयति

• MBh, being about to bathe.

मिमृक्षु mfn sis, one who

bathes * गाहि॑तृ mfn W, that

in which one bathes अवगा॑त

mfn MBh 3.8236, that in

which one bathes (as a river)

अवगा॑हि॑त mfn MBh 3.8230 &

12:1821.

bathe vb 4 बा॑ड् cl 1 बा॑डत Dhatup 8.

37.

bath n III आस्ना॑नम् AV.14.2.65 —

पा॑रिष॑कः Smṛ, MBh, Var — प्र॑र॒न्तः ८,

स्ना॑नम् Pārśvan.

+

2554

← 2 उपस्थितिम् MBh, R.

← 3 आपूर्ति ५ L — उपमज्जनम् Bhp,

मज्जनमण्डपः Singhās — समापुवः,

समापुवः MBh.

a bath-house समुद्रगृहम् L, a

bath-room यन्त्रधारागृहम् Megh,

समुद्रगृहम् L, a bath-room with

douches जलयन्त्रगृह Bhp 7.3.35,

जलयन्त्रनिकेतम् L, जलयन्त्रमन्दिरम्

Ritus. 1.2, a bath-room with

flowing water धारागृहम् Śuśr, Kāv,

a bathroom with flowing water
 पयोधारागृहम्, a dry hot bath जेनाकः
 car, a hot bath द्रवस्वेदः Sudr,
 bath-room सोष्मस्नानगृहम् Rajat, on
 स्नानगृहम् MBh, Hariv, स्नानभूमि
 Priy, स्नानभूमि f car, bath-water
 स्नानोद्भूत n Kathas — स्नानोदकम्
 Kathas, emerging from a bath
 स्नानोत्तीर्ण mfn sak, to be used as
 a bath आप्लाव्य mfn MBh.

II
 bathing / स्नानम् (i/c f आ) Gr. S. S, Mn,
 MBh, etc, स्नपनम् SBh, etc — अवसेचनम्
 MBh. 3. 8231 — प्रक्षालनम् MW, सम्प्रक्षालनम्
 MW.

II स्नानः L -- स्नानम् Pāṇvan.

the act of bathing स्नानम् AV the
 act of bathing another person and
 eating savings. स्नानपानादिभ्योऽस्नाने
 n. du Mn 2. 209, all the requisites
 for bathing the head शिरःस्नानायानि
 n. pl ApGr, sch, anything used
 in bathing (e.g. fragrant water)
 स्नानायानि Kaus, MBh, etc, attending
 a person while bathing स्नानायानि
 Mn. R, Hariv. bathing the head
 शिरःस्नानम् var Br., two bathings
 for pleasure स्नानायानि, bathing
 in pure water (unknown variant etc)

२, & स्नानम् Megh, bathing, perfuming
and adorning the body अङ्ग-स्नानम्,

अङ्ग-संस्कारम्, bathing with juice of
all medical plants अङ्ग-स्नानम् २, bathing

whole body except the head

अङ्ग-स्नानम् २, capable of being

used for bathing स्नानम् अङ्ग-स्नानम् RV,

SB, common bathing स्नानम् Kāśh,

common or regular bathing स्नानम्

अङ्ग-स्नानम् २, स्नानम्, fit for bathing

स्नानम् अङ्ग-स्नानम् २, स्नानम् अङ्ग-स्नानम्,

not fond of bathing अङ्ग-स्नानम् अङ्ग-स्नानम् RV २.

15.5, 4.30.17, 10.4.5, regular bathing

स्नानम् Kāśh, suitable for

bathing सोनोत mfn, suitable for
 bathing सोनोत mfn sbr, Nir, used
 for bathing (as water) सोनोत mfn (2m)
 AV, a vessel for bathing सोनोत L,
 well purified by bathing सोनोत
 mfn Vet, BHP, H Paris, not bathing
 सोनोत mfn MBh 14.1353, नौपुत्रोक्तमर्थ
 Com.

2. अभिषेक Kir -- सोनोत: m. pl Kir --
 उपस्पर्श: L.

bathing after the completing of
 a vow. सोनोत mfn R, Rajat, BHP,
 bathing after sacrificial ceremony
 सोनोत mfn ०० सोनोत mfn BHP,

H
2559

bathing in Ganges ३१३.१२०१०१५ W,

bathing in the month of Magha

३१५२०१०१५, bathing in ३२०१०१५

waters २०१०१५ (etc f ३११) ०२२२२,

Mn, MBh, etc. bathing of the

divinity to whom worship is

ordered ३११५०१५: L. bathing

on the day of equinox (?)

५२०१०१५ W, bathing on the

seventh day = २११११०१५०१५, cat,

bathing upon the death of a

relation ३१५२०१५ २१११ R. २.५२.२२,

18

2560

to perform the ceremony of
bathing (esp. on concluding
certain vows) शान्ति cl 2 (Dhātul.

24.44) शान्ति, cl 4 (Nir 7.12) शान्ति
(cf also शान्ति), (also with अवशुभम्
RV, etc. to perform the ceremony

of bathing (esp. on returning
home from the house of a
preceptor. शान्ति cl 2 (Dhātul. 4.41),

शान्ति, cl 4 (Nir 7.12) शान्ति (cf
also शान्ति), (also with अवशुभम् :
RV, etc., religious bathing

(¹) शान्ति, religious bathing (performed
शान्ति, religious bathing (performed

13
2561

at morning, noon and evening)

सर्वेनाऽऽमृत् कर.

bathing 3 I मज्जनम् च २ इन्द्र MBh, etc,

उपमज्जनम् BhP, निमज्जनम् MBh, Kāv, etc.

— ग्राह्यम् 1, 2, 3, 12, 111, अंगग्राहः L,

अंगग्राह्यम्, वेग्राहः Vop — पूर्वः (ईदं ५ आ)

MBh, R, Kathās, पूजनम् MBh, आपूजनम्

Kātyāṣṭh, BhP, MBh, आपूतम् MBh, आपूति

५ L, आप्लवः Pān, BhP, R, आप्लवः Pān

3.3.50, आप्लान्यम् Pān, L, परिप्लवः W,

समाप्लवः, समाप्लवः MBh.

3 II अवस्कन्दनम् L.

bathing by dipping the head only in water (after the manner of crow's

क्रान्तिः L, bathing in पूजनम् (comp.

14

2562

MBh, ^oget, Rajat, sur, bathing of
an elephant निरालम्, serving

for bathing अथवा 104 मfn MBh.

batherⁿ, यथा न निर — स्नानकः R, car.

प.त.० :

batthing adi II. स्नानिन् Sutr, स्नायिन् Mh,
Mh, etc. ~~II 2. 42~~

II स्ना.

a batthing apparatus परिषेका: Susiv,
Mbh, Var, a batthing dress स्नान-
वस्त्रम्, स्नानवाससम् n kāv, स्नानोवस्त्रम्
Mālav, batthing during mourning
उपस्नात R 2. 42. 22, batthing-gran
स्नानगृहम् L, a batthing house
स्नानगृहम् MBh, Hariv, batthing
place स्नानगृहं f Prīy, स्नानगृहम् f
Car, Constantly batthing नित्य-
स्नायिन् Vishv, Hit, having the
same batthing places सतीर्थ
Mh, affording sacred batthing
places सुतीर्थ (f. 3rd) Hit,

all sacred bathing places सर्वताथानि
n. pl MBh, bathing in उपस्थानि
ife Bhf, bathing procession
स्नान यात्रा MW, containing all
sacred bathing places सर्वतीर्थमय
f(डा or [M.C.] डा) Heat, Pañcar,
सर्वतीर्थी मान Pañcar, having
sacred bathing places स्तीर्थ
MW, a kind of ~~man~~ mendicant
who begs his food at bathing
places बहुशब्दः MBh, knowledge
Compared to a sacred bathing
place विश्रुतीर्थन Prasaing, a very
sacred bathing place (as a proper
n.) सुतीर्थकन MBh, a very sacred
bathing place सुतीर्थन pañcar,
a sacred bathing place पाणथः L,

— पाणवः — धाराङ्गः L — समवतारः kir-
तीर्थ.

21 अवगाढवत् .

22 अवस्वन्दित L — उद्वाम्भवायिन् Bandh

batthing (anyone) , पाणव ,
batthing drawers स्नानशाला ²¹ Micech,
a batthing house मज्झिमसुत्तः ²¹ Simhas,
batthing in विगाढ (loc.) R,
batthing-place घट्टः L — तीर्थम्
RV, etc, rarely तीर्थः MBh.

²²
batthed ²² ²² स्नात AV, etc — विक्षालित Ragh.
— स्नपित L.

12 उत्तम L — स्नपित AV Pān 8.3.90,
Kās.

attended on while bathed
शनिवार MW, bathed early in
the morning, यवत the
bathed in शनि, bathed in blood
शनिवार शनि MW, a festival
held on the day of full moon in
the month Tyeshtha (when images
 of Krishna as Jagam-nāth are
 Carried out and bathed)
शनिवार शनि MW, इश शनि, one
who has bathed शनिवार 8 Br,
Crs, Gaut, Mn 3.4. etc, one who
has bathed after completing a
religious vow शनिवार R, Mān P,
शनिवार Crs, one who has
bathed after a death शनिवार

L, one who has bathed his head
 शिरःस्नानम् Mn, MBh, etc, one who
has bathed in समुद्र (Comp.) BhP,
one who has not bathed अस्नानम्
Heat, (water) in which anyone has
bathed अस्नानम् MBh 13.5014,
well bathed अस्नानम् MW, woman
that has not (yet) bathed (i.e. has
not yet had her monthly courses)
अस्नानम् Ap Gr. not bathed
अस्नानम् BhP

2I अस्नानम् (acc. [R, Sak] loc. [Ap, MBh
 1.5300] rarely gen. [R. 4. 43. 32] often in
 Comp [Sak, Mricch]) - स्नानम् yājñ, MBh,
 R, etc - अस्नानम् MBh, BhP - परिस्नानम्
 MBh - स्नानम् MBh.

2II अस्नानम् L.

bathed all over अथा लुलाङ्ग f (ई) MBh,
bathed in गीर्जित इ, bathed in गीर्ज
 Ragh 9.72 - विजित नदी (loc.) Bhl,
bathed in tears अश्रु परि स्नुता,
having the eyes bathed (with tears
 joy etc.) विस्तृतनेत्र, विस्तृतलोचन.
 R, Hariv, Bhl, one who has bathed
 (himself) आस्तुत MBh, Bhl.

to be bathed, स्नेयन् Bv, Kathās

2. adj अथा लुलाङ्ग.

to be bathed in लुलाङ्ग (instr) Var,
it is to be bathed स्नातुमात्र impers
 MBh, Kathās.

Cause to bathe ~~स्नातुमात्र~~ ~~Al, etc.~~ ~~अथा लुलाङ्ग~~ ~~अथा लुलाङ्ग~~

2569

24

having bathed 1. संनिवृत्ति - संनिवृत्ति मय
Sis.

संनिवृत्ति - वगाद्य MW.

Carsete bath संनि Caus संनिपयाति
संनिपयाति - AV, etc.

to cause to be bathed ३५१ ए० Caus
 ३५१ ए० आ० आ० आ० आ० आ० आ०
 Aśv Gr, Pār Gr, MBh,
 etc,

Causing to bathe ३५१ ए० f (ई).

the act of causing to bathe ३५१ ए०
 SPB, etc, ३५१ ए० Mn, R, Hariv.

Caused to bathe adj ३५१ ए० MW.

Wishing to bathe ३५१ ए० MBh.

2571

a great battalion ॥११-५५॥ ०

MBh

battle युद्धम् (युद्धं आ) RV, etc - संग्रामः

(संग्रामम् siddh) AV, etc -- आणि म् -

शरव्यं युद्धं — आहवः RV, मध्क, मन्, R,

Bhag, etc, आहावः L -- संख्यम् मध्क,

Kar, Rajat — संयुगम् (in BhP संयुगः)

मध्क, Kar, etc — अज्मन् म् L (connected

with अज्मन् q.v.) — अज्मन् म् RV,

AV — अभिमर्दः L — अभिसंपातः L —

अभ्यागमः L — अभ्यामर्दः L — अम्बरीषः

L — असुरि (prob.) म् L, संग्राम —

आक्रन्दः Naigh — आणि म् Naigh

2.17 — आयोधनम् MBh, Raagh —

आस्कन्दनम् Kathas — आहरणम् ~~if~~

L — कन्दलः Subh — करीरकम् L —

खलः Naigh, Nir — गर्जनम् L, मुध

— वाविपि h RV — तरुम् m RV

6.25.4 — लोक्षणम् L — दुर्दरः Gal

— (fig) दूतम् MBh 3.3037 (दूतः

only MBh 2.2119) — नदनु m Naigh

2.17 — पुष्करम् L — पृत् h (only in

loc. pl. पृत्सु RV in one place [RV 1.

129.4] पृत्सु according to Vop. also

in other cases, viz. पृतस्, पृता,
पृद्भ्याम्) — पृतना RV, VS, Bṛ —

प्रधातः L — प्रतिदारणम् L — प्रधनम् RV,

etc — प्रयुद्धः, प्रत्युत्क्रमः — प्रयुद्धम्

Kathās — प्रायुध् ३ (?) — प्रविदारणम्

L — भरः (भृत् ३ आ) RV, AV — भीमरम्

L — मृध् ३ RV 1.174.4 (sāp) — मृधः,

मृधम् MBh, Kāṇ, etc — मृधस् n L —

युद्धम् Kathās = युद्ध — योधः

(accord. to Ganar 2.26 योधम्)

योधनम् MBh, Pur — युधि (only in

dat युधये) - युध्मः (only ५) -

रणाक्रमेण n R, MarkP-रण्यम् RV-

राशि $\propto L$ — $\propto m$ (only L) — मोहितम्

L — वरानं: (only L) — वाजः RV,

VS, Pyruvate , वाजकृत्यम् RV- वाजसातम्

वाजसायनि $\rightarrow$ RV, VS, AV — विंशतः L.

— विदारणम्, विदारणा — विमर्दनम्

(विमर्दना) P_{12} , BHP — विवाच — RV

—विशसनः, विशसनम् ॥४४, R —

वीरजयन्तिका L. - वृत्रतूर्यम् RV -

वैराज्ञासनम् Dis (च. १. वीराज्ञासनम्) —

शस्त्रकोपः VarBh — शस्त्रगहः Mcw —

शस्त्रसंपातः Bhag, Kath — शिलीमुखः

L — संयत् Mbh, Kā, etc — संयोधः —

संविद् हु L — संस्फोटः L — संस्फोटः Harav

— संकुलम् Mbh, Hariv, etc — संक्रन्दः

Mbh — संक्रन्दनम् Mbh — संधातः

(rarely संधातम् हु आ) VS, Kāth,

Mbh — सङ्घन् Naigh 2.17, संग्राम

— समद् हु (often in loc. pl.) RV, AV,

Bh — समनीकम् RV (Naigh 2.17) Bāl

7. $\frac{60}{61}$ — समरणम् RV — समाधातः L

- समित् ह mBh, kṛ, etc, समिति ह
 Bḥ, mBh, R — समुदयः (rarely समुदयम्)
 L — समुदायः L — समुद्दर्षः mBh —
 सम्परायः Suparāya, Dāś — सम्परायकः
 L — सम्प्रहारः mBh, kṛ, etc — सम्मर्दः
 mBh, kṛ, etc — सम्मोहः Naigh 2.17,
 संग्राम — सहस्रबाहु m or ह RV 8.
 45.26 — साधनम् (यं ह आ) Sīs —
 साम्परायिकम् L — स्कन्धः W — स्पृध
ह RV, स्पशः L — हः (only L) —
 हारः W, हारि m L .

the action of battle समरकर्मन्

R anxious for battle योद्धुकाम

मभ्य Bhag a battle-arena

रणाङ्गनाम MBh, Rājā - युद्धरङ्गः

MBh, Hariv battle-array

सेनाव्यूहः L — सेना RV, etc

battle (as an object of delight)

रणः (रणम्) RV, etc a battle-axe

लोहदण्डः L battle between 2

kings विराजम् AV battle-come

समरातिथि m Harive battle-cry

1I युद्धध्वानः L — घोषः RV, AV, etc.

1II काराधुनी [NBD] RV 1.180.8 —

क्रन्दस् m RV 8.38.1 — क्ष्वेडा L —

क्ष्वेडितः, क्ष्वेडितम् (g. अर्ध-यदि) L

— योधनम् L battle-field 1I

रणक्षिति, रणक्षोणि, रणक्षौणि †,

रणक्षेत्रम्, रणक्षमा, रणखलः,

रणखलम् (?) mBh, Kāṣ, etc —

संग्रामाङ्गनम् Bham — रणाजिरम्

mBh, R, etc — आहवभूमि †

Kathvā — समराङ्गणम्, समराङ्गनम्

Kathās, समराजिरम् Śis.

1 II आयोधनम् mBh, R — प्रधानांगणम्

~~यव~~ प्रधानांगणम् Vcar — रङ्गभूमि

है mBh, Pān cat — समरोद्देशः

mBh — सांयुग with कु है .

battle for संगारः (कुण्डे mBh,

mBh, etc battle goer युद्धसारः

L. a battle ground ^{1 II} रणभू है

BhP, रणभूमि है mBh, Rāgh —

युद्धभू है Kathās, युद्धभूमि है mBh,

Hariv, etc, युद्धमेदिनी Hariv, R.

1 II युद्ध, युद्धमि तु L-रणावनि

तु Hariv battle - hero युद्धवीरः

Sak battle in return प्रतियुद्धम्

Hariv a battle like the dance

of the Gandharvas युद्धगान्धर्वम्

mw battle - mad युद्धोन्मत्तम्

battle - music युद्धगान्धर्वम् MBh

the battle of the Bharatas भारतयुद्धम्

भारतःसं ग्रामः, भारतःसमरः, भारती समिति

of battle - pillar रणस्तम्भः L

a battle regarded as a sacrifice

रणयज्ञः Venus, रणसत्तमम् MBh

battle - section युद्धकाण्डम्

battle - stage रणरङ्गः BkP, Rājāt

battle with समरः, समरम् (g)

अर्धचरि) (युद्धे ~~हु~~ आ (with सह)

Sāṅkhya, MBh, etc — संगरः (instr)

Mn, MBh, etc best of battles

प्रधनोत्तमम् MW betting on the
battle of animals समाह्वानम्

Suzer causing battle रणकारिन्

म्फु Varberd chief in

battle संयद्धरः Un 3.1 Conspicuous

in battle समितिरोभन म्फु MSh,

R crushing in battle समिति

-मर्दन म्फु MSh death by

battle संविमर्दः MSh death

in battle सांग्रामिकमृत्यु m

desirous of battle गव्यु ऋग्

RV — गव्यत् ऋग् RV dis-

tinguished in battle आजिशोभिन्

ऋग् MBh the drink of battle

वाजपेयः, वाजपेयम् AV, Bṛ, ^SŚuk, MBh,

R, Pur a field of battle 1I

युद्धभू to Kathas, युद्धभूमि to

MBh, Hariv, etc, युद्धमेहिनी Hariv,

R — आजिभूमि to Śiś — युद्धरङ्गः

MBh, Hariv. — समरभू, समरभूमि

† Vās, समरवसुधा Inscr —

रङ्गः L.

1. अजिरभू (with आजिः) SiS —

निपत्या L — पञ्चकम् L —

मृधभू † Mcar — युद्धू, युद्धूमि

† L — रुडिका (only L)

firm in battle युधिष्ठिरः

MBh, Hariv, Pur fit for

battle संग्राम्य अङ्ग Nic 6.33

to give a battle प्रयम् (with
युद्धम्) प्रयच्छति, प्रयच्छते

going to battle युधिङ्मम् mfn

AV — युद्धाध्वन् mfn kathās

to go to battle अभिप्रया- MBh,

etc a great battle 1I महारणः

Apśc, Sch, MBh, Pratyā, v.l.

महारण (q.v.) VP.

1II प्रधानोत्तमम् MW — महाधनम्

RV, Naish — महामृधम् MBh, R,

kathas -- महाहवः MBh harashing
in battle समितिमदन म् MBh

having battle at hand उपस्थित-

-संप्रहार म् in battle आज्ञो

MBh, R, Ragh 12.45, etc

in battle array समनीकतः

AitBr in the battle मध्येरणम्

Bhām a leader in battle

पुलनानी, पुलनापति म् MBh

making an end of battle

रणान्तकृत् मन् R one who

has experienced a thousand -

battles सहस्रप्रधन मन् MW

one who has won a battle

जिताहव मन् L on the field

of battle. आयोधनम् प्रति

MBh a particular quarter

of a battle-field रणोद्देशः

MW a particular spot of

a battle-field रणोद्देशः MW

a place of battle रणक्षिति

रु , रणक्षेत्रम् , रणक्षोणि, रणक्षो

रणक्षोणि रु , रणक्षमा, रणखलः ,

रणखलम् (१) mkh, kār, etc

prepared for battle साम्प्रतिक

रु (आ or ई) म m, mkh, etc

ready for battle समित्सज्ज रु

Rājat relating to battle 1E

सायुगान रु kārīd — सायुग

मनु(ई)न Sis.

1II साम्पराय मनु MW—

साम्परायिक मनु (आ ०८ ई)न

Mn, MBh, etc resorting to

battle युद्धाध्वन् मनु Kathas

resulting from battle युद्धमय

मनु(ई)न MBh rushing

to gether in battle हतनाज्यमं

RV a sanguinary battle

संविभदः MBh a sort of

battle युद्धवर्णः M1 steady in

battle युधिष्ठिरः MBh, Hariv,

Pur a two edged battle-

axe कण्टकप्रतिच्छेदनः L

Victorious in battle 1I युद्धजित्

म्भ MBh.

1II पृथ्वीनाजित् म्भ AV, ^kŚaṅkhBh

—पृथ्वीनापाह् म्भ RV, AV—

पृथ्वीनुर म्भ RV — समितिजय

म्भ MBh, Hariv, BhP Victory

in battle राजयः MW --

पुलनाजयः Pārṇya, पुलनासाहम् -

RV, पुलनासाहम् T Bc a watchman

on the outer battlements

आकाश रक्षिन् m L weapon

of battle रणाङ्गम् Bhatt

whose arena is battle युद्धरङ्गः

L the work of battle संग्रामकर्मन्

m Rajat to be contended

with in battle योद्धव्यम्

MBh, R, etc to be desirous

of battle रणकाम्य Nom

रणकाम्यति Sis, Bhatt to be
eager for battle संयुध desid

संयुयुत्यति MBh to be fought

with in battle शोधय्य Inf

MBh, R, etc to commence

a battle सम्प्रयुध्, सम्प्रयुध्यत

R, Harise the Commencement

of battle संसरणम् L

to draw up in battle-array

व्यूह, व्यूहति (cp. also व्यूहने)

Mn, MBh, etc eager for

battle युयुत्सु म् MBh, Kāś,

etc — संयुयुत्सु म् Rājāt

to engage in battle युध्

caus योधयति (Pāṇ 1.3.86)

RV, etc to long for battle

समर्थ Nom समर्थति RV to wish
for battle रणकाम्य Nom रणकाम्यति ŚiŚ,
Bhett.

a Bauddha sage वाहिराज् m

L Bauddha's doctrine

बौद्धशास्त्रम् Baudhāyana's

school बोधायनाः m. pl.

Samskāraḥ Baudhāyana's

school बोधायनाः m. pl.

Samskāraḥ title of the last

of the four Bauddhatantras

अनुत्तरयोगतन्त्रम्

2

2596

the tree. *Bauhinia purpurea*

देवकाञ्चनः L.

2597 1

~~2597~~

Bauhinia candidia

कर्बदार: Swiss, -

Cor. — सिंत: L.

Bauhinia tomentosa ताम्रपत्रकः Npr—

इन्दुशफरी L — शङ्खत्वक् m L —

शिलान्तः L -- द्विदल L — नीलपत्रः L,

नीलासन L — यमलपत्रकः L.

I. I. Bauhinia variegata काञ्चनकः;

काञ्चनारः Bhpr, Balar,

काञ्चनारकः, काञ्चनालः L —

काञ्चनः L — सत्काञ्चनारः L

— सुवर्णारः Npr — केविदारः

Gobh, MBh, R, Susr, Ritus

— सुगपत्तः L, सुगपत्तकः L,

Bhpr — शोणपुष्पकः Bhpr,

— मण्डारि m Bhpr — वर-

लेब्धः Npr.

I. II. आस्फोटः L — कनकः L — —

कनकान्तकः L — कनकारकः L

— कान्तपुष्पः — करकः L —

कर्बुदारः L — कुण्डली L —

कुदारः, कुदलः, कुदालः, कुदालः

L — कुदालः L, कुदलः —

गिरिजः L — चमरिकः Bhpr

5. 3. 102 — चम्पः L — लाम्प-

पुष्पकः Npr, लाम्पपुष्पः L —

महापुष्पः L — यमलच्छदः L —

मुग्धपत्रः, मुग्धपर्णः L — रत्न-

काञ्चनः L — विदलः L —

विशालत्वच m L — सिंहारुः

L — स्वल्पकेसरिन m L —

हसवाहनशंकरः, हसवाहनसंकरः

Bauhinia Variegata Purpure-

cens. रक्तपुष्पः (only L).

I II the mountain ebony (Bauhinia

Variegata) कान्तारः L —

कुण्डली L — कुदारः, कुदालः,

कुदालः, कुदालः L the tree

Bauhinia variegata कुण्डलिन

m Bhpr.

2602

mountain ebony (Bauhinia

variegata कुदाल: L , कुदाल:

band 1 I कुट्टिनी Praks - कुट्टिनी Kathas,

Hit.

1 II अर्जुनी L - अर्वती L - इज्या L
 - कर्णिका L - किराली L - कुञ्चिका
 दुल - कुटी L - कुम्भदासी L -
 कुहककारिका दुल - गणेरुका L -
 घटदासी L - चुन्दी L - रङ्गमातृ
 L - रतताली L - शुण्डा L -
 संधाटिका L - सांघाटिका L .

bawl 1I कुरा cl 1 कोशति (rarely A)

RV, AV, MBh, etc.

to bawl at अभिगन् MBh, etc.

bawled कुरा म्भ- W.

—

bay ^{adj} I हरित ~~मृग~~ RV, etc.

bay (esp. applied to horses)

हरि ~~मृग~~ RV, etc bay (esp.

as the colour of a horse, but

also applied to Soma and

the Purodāsa). ब्रह्म ~~मृग~~

RV, TS a bay horse (of India).

हयैवः MBh, R bay mare

हरित † RV, TS, MBh, R,

BhP bay (the colour). हरित

m & borne along by bay-

horses हरिष्ठा ~~मह्य~~ RV (‘dear
to bay horses’ said of ~~Indra~~

Indra) हरिप्रिय ~~मह्य~~ RV drawn
by bay horses (said of chariots)

स्याव ~~मह्य~~ (आ) ~~मह्य~~, MW

having a thousand bay horses

^ससहस्राहमेवः (MW) ^ससहस्राहमेवः,
(?) (L).

I having bay horses हरिताश्व

~~मह्य~~ MBh — हरिहयः MBh, R.

II हरिमत् m MBh a horse of a

bay colour हरिमः & a horse

(prob bay) पिञ्जरः L

impelled by him who possesses

bay horses हर्मवप्रसूत mf

(आ) ~~the~~ RV instigated by

him who possesses bay horses

हर्मवप्रसूत mf (आ) ~~the~~ RV :

one who harnesses bay

horses (Indra) हारियोजन

mf (इ) ~~the~~ RV, #. 5.1

हारियोजन MaitreS possessing

bay horses हरिवल ~~मह~~ RV;

VS, Ait Bh — हयख ~~मह~~

RV.

2 I क्षयणः Comm on R Prat. bay

of the sea सागरावतः MBh

ocean - cavity i.e. bay, gulf.

कुक्षि with सागर or समुद्र MBh,

Pancat.

bazaar 1I वणिग्वाची Cand, वणिङ्गः.

1II गृहापणः Surypa, Sch - पण्यविक्रय

-शाला L - पण्यशाला L - - स्रवद्रङ्गः

L.

- -

वे वृ । I. अस् ल 2 अस्ति rarely अ

— मू ल 1 (okātip 1.1) भवति rarely

भवति. (with nom or adv or ending

in इ or ऊ) RV, etc — वृत् ल 1 वर्ति

(rarely वर्ति, Mn, MBh, etc. — विद्

Pass or विद्यते RV, etc.

I II आम्, आवति RV, AV, VS — इ

ल 2 रुति & । अयाति, अयते Kath Up

— उपकृप्, उपकल्पते Bh P, Mn —

उपजन्, उपजायते Pañcat, Mit. — जन्,

~~ल 4 जायते (य also जायति ल 2 (1) ते~~

~~(यजि ल 1 - ल 4, ल 4 जायते (य also जायति~~

cl 2 (9) A, twice cl 1 A RV, AV, etc

— प्रतिदृश् A and Pass प्रतिदृश्यते

RV, etc — प्रवृत्, प्रवर्तते (cp also

प्रवर्तन्ति), Mārk P — मा cl 2 भाति W

— या with the acc of an abstract noun — वृत् intens वर्तन्ति, वरीवर्ति,

वरीवर्त्यते, वरीवर्तते RV, ŚBr, Kāu —

संवृत्, संवर्तते. Ch Up, MBh, etc —

संचर्, संचरति (rarely संचरते)

ŚBr, Śrs, Bhartṛ — संजन्, संजायते

Mariv, R — सम्मू, सम्मवाति,

सम्मवते MBh, Kāu, etc — स्था

cl 1 तिष्ठति, तिष्ठते AV, etc.

about to be भविष्यत् म् AV,

etc — वत्स्यन् Bhatt. म् as

one ought to be भाविन् म्

Hariv to be about to be भवनीय

म् Kathās, भवितव्य म् —

भव्य म् MärKP, Paricar to be

at a person's command प्रत्याम्,

प्रत्याभवति (acc) TS. to be at hand

प्रत्याम्, प्रत्याभवति (acc) TS.

to be in II वस् intens वावस्यते,

वावस्ति MW.

II अपिभू AV — अप्यस्, अप्यास्ति

Ved (with loc or local adv)

RV, etc.

The being about to be भवितव्यता

Kāu, Kāthās, भवितव्यम् to be in

line यत् cl । यतति, यतते RV

be it as it may या impr

यातु Mit be it so अस्तु to be

near at hand आभू, आभवति

be off अपनश्य imper. from

अपनश्य KaushBr to be on

the side of भू cl । (Shātip 1.1)

भवति rarely भवते RV, etc to be
 (i.e. used as copula) अस् cl
 2 अस्ति rarely A to be (there)
 समस्, समस्ति kār to be together
 सम्भू, सम्भवति, सम्भवते RV, etc
 — सम्पश, सम्पश्यते if it be so
 तथा सति it is to be by भाव्यम्
 (imperat) (instr), Mn 5. 150
let it be अस्तु likely to be
 नव्य not to be अमव्य must
one should be भवनीय (with
instr Vop there must be अस्तु

(implying an order) well,

be it not so ननु मामूत - तथापि

what is not to be अमवनीय म्हण

what is to be भवितु म्ह (जी) न

डि, etc, भविष्या, म्हण L

what ought to be I भव्य म्हण

RV, etc — भव्य म्हण Kar, Pur, Kathās.

II भवितु म्ह : (जी) न डि,

etc, भविष्या, म्हण L what

will not be अमवनीय म्हण

wont to be भवितु म्हण (often

ife , R Prat, Mariv, Ragh.

being I सत्ता Up, Kan, Tarakas, etc.

सत्ताक (ife) Nilak — सत्त्वम् (ife f ओ)

TS, etc — भावः Śvet Up, Kāty,

Śr, etc — भावः Mund Up, MBh,

etc — वृत्ति f Kāty, Mariv, Kāru,

etc, वृत्तिक, वृत्तिन् (ife) MBh,

Kāru, etc — भवः Śarṅg P, सत्ता L.

I. II भवक (ife) = भव BhP —

भव्यम् AV, etc — भुवनम् RV, etc

— भूयम् (ife) — विवर्तनम् W

— संवृत्ति f MW — संस्थानम्

(ife f आ) MBh, Sam K, BhP

— सम्पत्ति f Susr, Meat सम्पद् f

R, Kathas, BhP — सम्भवः Snet Up, MBh, etc.

~~MBh, etc~~ absolute being महासत्ता

^{Ramat}
~~Ramat~~ Up, महासत्त्वम् Up the act

of being on अधिचरणम्, the

act of being over अधिचरणम्.

being in II भावः (ife f आ)

— स्थानम् (स्थानः Siddh) (loc

or comp) das, Kām, Maru, Sah

— समाश्रयः (ife f आ) —

संश्रयिन m (ife) Ragh, Rājat,

Kathās the being in a kingly

office राज्यास्थिति f Rājat

The being in a place स्थितता

पर आ the being there प्रकृष्टि f

Kātyār cause of all being

सर्वभावकरः मंभि to come

into being संवृत, संवर्तते RV,

etc — मू cl shatup 1. भवति

rarely भवते RV, etc coming

into being स्फुरितम् Rājat in

Consequence of being anything

भावतः (if) mit it being

so एवं ह्येते Pañc manner

of being भावः MBh, Kāu, etc

released from being born

again योनिमुक्त मूढ Svet Up.

The state of being I भावत्वम् L

— भाविता वाऽ, भावित्वम् सूत्र

state of being भावः Śārng P,

सत्ता L.

I II निकेतः rarely निकेतम् Siṅgār.

the state of being near उपवसनम्

unity of being ऐकात्म्यम् MBh,

BhP whole being सर्वभावः (५६)

f 3A) MW the whole, being सर्वत्मन्

m Kād, Nyāyam, Sch whose

nature is entitled only to

the predicate being सवामात्रात्मन् m

2I सन् m RV, etc.

2II भूमन् m RV — जनिमन् m RV, AV

5. 11. 5 — जनुस् m m RV, AV — जन्मन्

m RV, TB 2, Ait Br 4.10.

the absolute being परः, परम् Up, R,

पर being and not being अस्ति-

नास्तित्वम् Kāty entitled to the

predicate being सत्तावत् ननु

Bhāshāp evil being दुःसत्त्वम्

a great being महामूतः MBh having

the appearance of being and

non being सदसद्रूप न हि (आं) न BhP

no real being अभुवम् MaitrS the

Supreme being परः, परम् Up, R, पर

the true being सत् न RV, etc beings

सन्तः न pl RV, etc all beings

सर्वभूतानि ॥ pl (or ibe) TAr ,

Sāṅkhya , MBh , etc — सर्वलोकाः

॥ pl , सर्वलोकः (ibe) VarBrs The

Cause of all beings सर्वभूतकृत् ॥ ॥

W containing all beings भूतमय

mf (ई) ॥ Mariv The chief of all

beings सर्वमावाधिष्ठातृ ॥ Cat

a creation of beings भूतसर्गः

MBh ; Pur creator of beings

प्रजासृज् ॥ Rājat existing in all

beings भूतभव mf Mariv forming

beings भूतकृत् mf . AV —

सर्वभूतकृत्, मू Mn 1.18 the lord
of beings भूतपति म VS, Br, Srs

the maker of all beings सर्वभूतकृत्,
म म W ~~भूतकृत्~~ maker of

beings भूतकृत् म R relating
to all beings सार्वभौतिक मू

Mn 12.51 subduing all beings

सर्वभूतक्षम मू TAr the totality of
beings भूतसङ्घः MarkP.

being adj सत् मू f (सती) RV, etc

— भवत् मू f (अन्ती) RV, etc — भू

— स्या if ~~न~~ ग f (गा) only if

Var Bṛ, Ragh 3.13, Kāthās, etc —

चर ि (१ पचादे) — भाविन् R, Prāt

Hariv, Ragh — भूत ि (अ) ि

Prāt, Up, Mn, etc — भु (ि) = भू

— भावुक TS, etc — चारिन् ि

MBh 14.759, R, etc.

I II आवित VS 10.9 — आवित् TBṛ I.

7.6.6 — आवित् Bṛ P, Mit —

उपनत Bṛ P, Megh, etc — चृत MBh,

R — भावितृ ि (नी) — भाविन् L

— भूति ि L — भवेणु L = भव्य

— भव्य RV, etc — विदानं RV, AV

— संस्थानवत् R — सदर्थ L —

संनिहित W — सम्प्रतिष्ठित Cat —

सम्बद्ध Kālid — सम्भव + (आ) Pañcar

— समान + (इ) Diriyāre, सत् after
an adj. actually being भाविक + (ई)

~~Sāmkhyak~~

actually being भाविक + (ई)

Sāmkhyak being about करिवर्ति

(loc or comp) लोके, R, etc

being above उच्चसद् Apār

being among स्थ + (आ) iñe

being and not being सदसत् Bīp

being anything in the live

sense of the word वास्तव ‡ (ई)

Gol, BhP, Pañcar being a servant

मृसभावेन Ragh being at

व्यवस्थित (loc or comp) yājñ ,

Mābh, etc being behind another

परज Kāth being between मध्यास्थित

(gen) Kāthās — मध्यस्थ ‡ (आ)

(gen or comp) yājñ, Mābh, etc

— मध्यवर्तिन Kāu, Kāthās

मध्यविवर्तिन ‡ being everything

विश्वभूत Maru .

being in II स्थ ‡ (आ) ife

— संस्थ f (आ) MBh, Kāv, etc

— संस्थ f (आ) Mh, MBh, etc

— निष्ठ Mh, MBh, etc — स्थायिन

(Comp) Nir, MBh, Kāv, etc —

अत RV, etc — साम्प्रित (loc व

Comp) MBh, Kāv, etc — निष्ठित

loc R, Bh P — निवासिन Comp

— अन्तर्गत, अन्तर्गामिन

। II उपग ifc Bh P, Var Bh S,

Sis — तस्मिन्वत् (loc) RV,

Ragh — पतिन (loc व Comp)

Ch Up, Mh, MBh, etc — परिनिष्ठित

(loc) Harire, Pur — परिवर्तिनि

(loc or comp) MBh, R, etc

— पातिन् — प्रणयिन् (loc)

प्रणयिभव (comp), Bālar 1.49

— व्यवस्थित (loc or comp)

Yājñ, MBh, etc — संस्थित

(उपरि loc or comp Yājñ, MBh,

etc — संचारिन् (comp), Śuśr,

Mriceh — स्थानीय Vedāntas

— स्थितवन् is being (in

a carriage), उपास्थित ŚBr 5

being in Agni वक्षणेऽस्या RV 5.19.

5 (sāy , being in a Kingly
office राज्यस्य (R , etc) राज्यस्थायिन

(Pañcar) being in any condition

स्थित (loc instr , abl comp

or a noun in the same
 case , also adv) being in

any state स्थित (loc , instr

abl comp or a noun in the

same case also adv being

in a particular condition

स्थायिन् Kau , Mark P — दशापन्न

being in a particular place

स्यायिन् Kāre . Kathās being
in a particular state स्यायिन्

Kāre , MārK P — दशापन्न being

(lit sitting and standing) in

cattle पशुषद् Mir , पशुस्य

Tāndy Br being in Lanka

लङ्कास्यायिन् w being in one's

person स्वनिष्ठ Kap's , Seh

being in the distance दूरवर्तिन्

Kālid — दूरस्थित Ratn . दूरसंस्थ

Megh , दूरस्थ Mn , MBh , दूरस्यायिन्

MW being in the female organ

स्त्रीलिङ्गवर्तिने MW being

like anything भूत + (आ)

ife Prāt, Up, Mn, etc.

being on I स्व + (आ) ife

— निष्ठ Mn, MBh, etc —

निष्ठित (loc) R, Bh P — श्रित

RV, etc — संस्थ + (आ) MBh,

Kāu, etc — स्थायिन् (comp)

Nir, MBh, Kāu, etc.

I II उपग. ife Bh P, Var Bh S,

Śis — उपसन TBh 2, Añt Bh,

Kat y Śh — तस्थिवस् loc RV,

Ragh— स्थानम् (स्थान: Siddh
 (loc or comp) Śas, Kām,
 Hariv, Sāh— व्यवस्थित
loc or comp yājñ, MBh,
 etc being on a journey
 गमिक विद्युत being on
 (a path) समीपेण (loc) MBh,
 R being on a road, संगीत
loc MBh, R being one एकवृत्
 AV, TS, ŚB, etc being on high
 उच्चसिद्धिः being out बहिर्ग

Pāṇ 3.1.119 sch being there

स्थित Mn, MBh, etc being tog-

ether सम्भवः (ि + आ) Gobh

— सम्भूत being upon

संस्थित (उपरि loc or comp

Yājñ, MBh, etc — उपस्थित

सुस्त्र being what ? किम्भूत

Comm on Vs on Ragh, etc

being with संस्य + (आ)

Mn, MBh, etc being within

अन्तर्भूत .

been ॥ I मूत f (आ) RV, etc.

being together सम्भूय Mh, MBh.

II भवितुः = मूत.

Whatever has not been

अमूत having been मूतवत् W.

To cause to be I मू Caus भावयति

rarely भावयते Pur Svāh — कृत.

Caus वर्तयति MBh, Kāre, etc

I II स्या Caus स्थापयति, स्थापयते

स्थापयति, MBh, Kāre etc.

to cause to be together सम्भू

Caus सम्भावयति Kāre, Kathās,

BhP ~~Caused to be भावित MBh,~~

~~Kāre, etc~~

Caused to be भावित MBh, Kāre,
etc — वर्तित MBh, Pañcat.

causing to be भावन म्फ (ई) m

MBh, Kāre, BhP — भावक म्फ

MBh — भावयितु म्फ Atit Up,

MBh — वर्तन Marine, BhP.

(as fut) one who will cause

to be भावयितु BhP म्फ to strive,

to be मू series वृमूषति, वृमूषते

RV; etc.

to wish to be मू series वृमूषति,

वृमूषते RV, etc.

one who wishes wishes to

be विवृत्तिरु मू w to wish

to cause to be मू series of

Caus विमावायिषति (Pāṇ 7.

4.80, 8ch) Bz.

having no beach अतए मङ्ग

Sak. a sandy beach पुलिनः,

पुलिनम् • (रिफ्ट टु ओ (वु. अर्थचादि)

m Bh, Kāre, etc.

— • —

the bead of a necklace हारंगुटिका

MW having a string of beads

for counting मणिकर मणिकर

having beads on the tail मणिकर

VS a single string of

beads एकावलि, एकावलि f Vikr,

Naish, kād, etc string of

beads माला kār, Pāncat.

beak I चञ्चु † Var Brs, Pañcat,

Mit.

II चञ्चुका L — चञ्चू † Vop

4.31 — तुण्डम् T A 10, MBh,

etc — तुण्डि m Un, K —

त्रिपाटिका Gal — त्रोटि † L —

वक्त्रम् Mn, MBh, etc.

beak-handed त्रोटकहस्तः L

beak-leaved चञ्चुपत्रः, चञ्चूः;

चञ्चुरः, चञ्चू L, चञ्चूक

Bh P १ — चञ्चुपर्णिका car

1. '27 beak of a bird मुरबम

(मुरब: १ अध्यादि णि आ, इ)

G.S, Mn, MBh, etc — सूपा-

टिका L beak (of an owl)

द्योगा MBh 10. '38 having a

beak चञ्चुभृत्, चञ्चुमत m L १

having a beak as sharp as

a needle. सूचीमुरब म् (इ) १.

AV, Pañcat having a beak

hard like Khadisa wood

खादिरचञ्चु m VarB.S having

a curved beak वक्रतुण्ड mfn

Bhp, वक्रनास mfn R, Parcat

having a long beak दीर्घशिरः

L having a mouth with a

sharp beak सदंशवदनः L

having an iron beak अयोधुरवङ्ग

mfn MBh 12, 12072

having a tongue like beak

जिह्वारदः L parrot's beak

शुकतुण्डः Cat resembling the

beak of a crow नाभसतुण्ड

mfn shaped like the resembling the beak of
a crow (said of a bandage)

काकोपुष्क, काकोपुष्क mfn, Susr

state of a beak चञ्चला W

whose beak consists of bone

आस्यलुप्तः L circular-beaked

चक्रलुप्तः Suparn 23.4

hard-beaked वज्रचञ्च m L

— वज्रलुप्त mfn Bhp

long-beaked दीर्घचञ्च m L

red-beaked रक्तलुप्तः, रक्त-

नासिकः L — x —

bean 1I माषः (माषम् वृ. अर्धचरि)

RV, etc, माषकः सुसंर.

1II जलादयः L

bean-cake इंसिका भ्रि 5.11.

36, इंसि भ्रि 5.11.37 the

bean called garumt गार्मुत म्फ

Apr 16.19 bean-coloured

मुझाभ म्फ Var Br 5 bean-

eater माषादः L, माषाशः,

माषाशिन m L — मुझभुज,

मुद्गभोजिन् mn L. a bean field

माषीणम् Heav (Pāṇ 5.2.4)

a bean-soup मुद्गयूषम् L —

माषसूपः Suss French bean

खड्गशिम्बी L having gems of

seed (a kind of bean) बीजरत्नः

MW a kind of bean 1I

राजमाषः Mkh — राजमुद्गः,

राजमुद्गकः Heat.

1II अरण्यमुद्गः L — आरण्यमुद्गं

f L — काकाण्डः Sp. — कामः

L — कुरङ्गिका L, मुझपर्णी —

ग्रामजा Np — प्रियेलिका L —

वोजरलनः m.w — भद्रकः R (Sch)

- मपष्टः, मपष्टकः, मपुष्टकः,

मपष्टकः L — मयुष्टकः L — बतुलि

Buddh — वृषाकरः L — सूह्यः

L — रनिग्धमुद्गः yājñ, Sch

a kind of cake made of

bean flour बलभद्रिका L

a kind of kidney bean मरिष्टकः

L a kind of wild bean गर्मुत्

TS 2.4.4; 16, (गन्मुत्) kātḥ

10.11, च.ल. गर्मुद् Hear 2.33

made from the bean called

garṃuṭ गार्मुत् अफ Maṭṛ 2.2.4,

TS 2 relating to a bean

मौद् अफ (आ अ kātṛjṣṭ, Sūṣṭ

a sort of bean लोहितः L

वर्णाहिः L रूपिणी L a sort

of black bean सुराष्ट्रः L a

species of bean मुकुष्ठकः, मुकुष्ठः

L — मुकुष्ठः, मुकुष्ठकः, मुकुष्ठः,

मुकुष्ठकः L a species of large

bean महामाषः सुराष्ट्र a species

of wild bean निगूढकः L

sword bean खड्गशिम्बी L

white bean श्वेतशिम्बिका L

beans शर्पजिहः W.

as if beans were ground माषपेषम्

Mcar consisting of beans मोह

अं (आ) न Katyā, Sūtra —

माषमय अं (ई) न Heat a dish
of beans cooked with ghee

माषाज्यम् AV a dish of beans

dressed with ghee माषाज्यम् AV

fit for beans माष्यं अं पान

5.1.7 having beans etc

मुद्रवत् म.प. निर no beans

अमाष म.प. अपेक्ष possessing

good beans सुमाष, सुमाषक म.प.

पान 6.2.172 & 174, Sch

purchased with beans मोक्षिक म.प.

(ई) म.प. पान 5.1.137, वर्त 3,

Pat sesamum and beans

लिलभाषा म.प. SBE 14.9.3.22

a soup made of beans and

rice मुद्गोदनः Sāṅkhya sown

with beans मोद्गोन म्फु(ई)न

Pāṇ 5.2.1, Sch — माषाणि म्फु.

Suited for beans माष्य म्फु

Pāṇ 5.1.7 wild beans माषा

m. pl. (with or scil अकृताः)

RA nukes, R, Hariv.

beam m 1I तुलाधारः — तुलायाणि f
— दीपकाक्षम् W.

1II यूपः RV, etc — वनस्थाति m RV,
VS, Br — वलः Kāty Śr, Sch —
वलकः, वलकम् (?) Kāty Śr, Sch

a beam for a roof धरणी L

a beam of wood काष्ठस्तम्भः

Hit a cross-beam वंशः

Var Br. 5 a hut which has
the supporting beams turned

eastward — पाचान वंशम् TS

a kind of beam in the roof
of a house तुला Var Br. 5

53. 30 an iron beam used
for locking a gate परिधः

Ch Up, MBh, Kāv, etc = ३५ गल्ल

an iron beam used for
shutting a gate परिधः

Ch Up, MBh, Kāv, etc = ३५ गल्ल

an upper beam (?) ३५ गल्ल

in AV 6.49.2 a plough-

shaped beam (used in the

Construction of a house)

गल्लः लक्ष् L a supporting

beam पादस्तम्भः yājñ, Sch

श्रुतः the beams of a house

वशा AV, etc the beam of

a pair of scales लुपः स्रष्टः,

Kāty śr the beam of a plough

लाङ्गुलदण्डः, लाङ्गुलदण्डकः L —

दण्डक (१ श्रुत्यादि) m (n, १

अर्धचान्द) ye L the beam of

a roof परिमिते f AV the

chief beam of a house प्रगारस्तूपः

Ap Gr the end of the beam

तुलाकोर m (b, L) SāraṅgP

the main beam of a house

स्तूप Ap Gr the second

a beam of light तिरुः MBh,
Susr, etc — अ MBh, Hariv,
Var, etc a beam of light

Considered as the foot of a
heavenly body पादः MBh 5.1047

a moon beam चन्द्रपादः

Megh 71 — शशिपादः W

beam-hammered रश्मिकेतु म

Var Br 5 having beams

रश्मिमतः मृग R the beam

of the sun (Pūshan) ३५५ः

beam ७६ II उल्लस, उल्लसति, उल्लसते

BhP, Pāṇcar, Śiṣ, etc — भाज्

Cl. भाजत (rarely भाजति) RV, etc.

1 II कस् Cl. 1 कसति (Dhātup 20.30)

Nalod 2.2 — पशुच्, पशोचते

RV — भाश Cl. 1.4 भाशते, भाशयते

Dhātup 19.77 — रेमाय Nom रेमायाति

Āpast — संरुच्, संरोचते BhP.

to beam (with joy) विकस Cl. 1

विकसति Kāv, Var Bh.S, etc

to beam forth उपनिदी RV 9.108.9

to beam toward उपनिदी RV 9.108.9

beaming adj II. उल्लसत् ~~***~~ —

कृष्ण f. (अपि) (Pān 7.4.89, 8.2.55)

Kāvyād.

III किरिक vs 16.46 — विमानु RV.

— विवासिन् MBh.

one whose face is beaming

with joy संहृष्ट वदन R

to cause to beam विग्राज् caus

विग्राजयति MBh, Hariv, Bhl.

bear vi । I भृ ल । (Shātip 22.1)

भरति, भरते ल 3. (Shātip 25.5)

विभर्ति, विभृते ल 2 भर्ति RV, etc —

वह् ल । वहति, वंहते Kāu, Pur —

धृ ल । धरति, धरते (Shātip 22.3)

more commonly धृ Caus धारयति,

धारयते RV, etc — हृ ल । (Shātip

22.2) हरति, हरते RV, etc — चा

RV, AV, Kāu, BhP, etc.

। II आवह्, आवहति, आवहते R, Maru

— उपधृ Caus उपधारयति MBh,

Suśr — उपभृ Kir 5.12 — कल्

कलयति (rarely कलयते) छि, Sāntis,

etc — परिधृ, परिधारयति AV, MBh.

— प्रवह, प्रवहति (Pāṇ. 1.3.38) Bhatt.

— मृ लृ १ भृणाति — विधृ, विधारति,

विधारते Bhp — विमृ, विभरति, विभरते

MBh — विवह, विवहति (Ṛgveda 10)

RV, MBh — समुद्रह, समुद्रहति, समुद्रहते

MBh, R, Kathās — संधृ, संधारयति, संधारयते

MBh, R, Bhp.

able to hear धृयं म् Pāṇ. 4.4.77

— दृष्टुं म् RV 6.66.3 to hear

about परिणी, परिणयति, परिणयते RV, etc

to hear (a burden) उद्रह, उद्रहति

उद्धृते MBh, R, Kum, Sis, etc to bear

(a burden) वह intens वावहीति Subh

to bear a hand उपचर, उपचरति SBh,

MBh, Maricch, Sas, etc to bear along

संवह् ल । संवहति, संवहते AV, etc to bear

along (water said of rivers) वह

ल । वहति, वहते RV, etc to bear along

with समुपवह्, समुपवहति MBh to bear

any one क्षम ल । क्षमते (य also क्षमति)

MBh 3.130.51, R 4.27.22 Var BhS,

Pariccat (Pass), Mit to bear away

संवह् ल । संवहति, संवहते AV, etc to bear

(a weight) उद्धृ, उद्धहति, उद्धहते

MBh, R, Kūm, Sis, etc to bear

continually अथ intens वरिभर्ति,

वरीभर्ति (Kāu) to bear down गह.

cl 1 (Śhātup 16.44) गहते car to bear

firmly अथ intens दर्शति RV,

दाधति.

to bear in mind निधा, निदधाति, निधते

(with मनसि, मनसा, हृदये) Kāu, Pur

— अथ (with or seal मनसा) MBh, Kāu,

etc — स्मृ cl 1 (Śhātup 22.35)

स्मरति RV, etc.

। II विनिधा with हृदि श्रुत — मनसि with कृ.

to bear mutually व्यतिवह्, व्यतिवहते

Vop to bear on वह् cl. । वहति, वहते

(loc or instr) MBh, Kāu, etc to

bear one's head वह् cl. । वहति, वहते

with शिरस् Marine to bear one's head

high उच्चैस्तरां वह् (with शिरस्) Marine

to bear on the head घृ (with मूर्धा,

मूर्ध्नि, शिरसा or शिरसे) - Kāu to bear

on the surface उन्मज्ज Caus उन्मज्जयति

Mh 8.115 (Kullūka) to bear reci-

procallay व्यतिवह्, व्यतिवहते Vop

to bear repeatedly अ् intens

वरिभर्ति, वरीभर्ति (Kāu) to bear round

परिणी, परिणयति, परिणयते RV, etc

to bear together समावह, समावहति,

समावहते Bz, Marine — संवह ८ ।

संवहति, संवहते AV, etc to bear up

उद्धह, उद्धहति, उद्धहते MBh, BhP to bear

upwards उद्धह, उद्धहति, उद्धहते to bear

with firmness तिज्, sesid तितिक्षते

(Pāṇ 3.1.5) RV 2.13.3, 3.30.1 AV 4.8, etc

fit to bear वह्य ऋग्, Āśvār, वह्यक् ऋग्

hard to bear दुरुद्धह ऋग् MBh, etc

— दुर्वह MBh, Marine, Kāre.

bearing । I भृति.

। II आधारणम् — ऊर्ध्व Rājāt — परिधारणम्

MBh — प्रगाहः (only L) — प्रोहारः

Sharmas — भरस् m RV, AV, Pañcarv Br

— वाहि m L — विधारणम् MBh, Hariv, etc

— संधारणम् MBh — संवाहनम् MBh.

The act of bearing I. I भरः life &

आ) — वहनम् MBh, Kāu, Var Br S

— धारणम् ŚBr, Mn, Yājñ, MBh,

etc — धारणा MBh, R.

I II ऊटि Rājāt — वहः — वाहकम्

MBh, R, etc — धरणम् Kāu.

bearing a body शरीरधृक् m Buddh

(a cow) bearing a calf only after

a long time (of barrenness)

परिहारस् & TS, Sch bearing after

अनुवहः bearing along संवाहः MW

— संवाहः MBh, Hariv, etc bearing
an antelope स्नग्भृत् m L bearing

down प्रवाहितम् Car bearing milk

दुग्धभृत् m MaitrS 1.6.1 the bearing

of the arms अस्त्रधारणम् L bearing

of a rule अनुरोधः bearing Sita's

fruit सीताफलः MW bearing sway

राष्ट्रभृत् m AV, Ait Br, Kath bearing

the form of Buddha बुद्धवपुधारिन्

mfn Cat bearing the name snake

अहिनामभृत् ॥ L bearing up

समुद्राहः MW (in gram) bearing

upon प्रसक्ति f R. Prāt, Sch aboard

a board for bearing भामिन् ॥ ॥ RV8.

2.8 in bearing चर्त्त ॥ (चर्त्तः) (loc)

inf RV 2.23.17, 4.86.42.

bearer I चारविह् ॥ MBh, R — चावृ

॥ RV, etc — वाहक + (इका) yājñ, MBh,

R, etc — हर्त्त ॥ Āpāst, Kauś, MBh,

etc — चर्त्त ॥ RV, AV, etc.

II तूणः (१ शोणादि १ ओरादि २.१.) MBh,

etc (often due) तूणी Katy Śr, MBh,

etc — तूणक ife Chandam 77 —

तूणि ॐ R 2.31.30, तूणि ॐ R (B) 3.8.19,

तूणिकः Np२, तूणिन् ॐ L — तूणीकान्तः Gal

तूणिकः L, तूणीरः MBh, R, Mālav 5.10 —

द्वारा Mn, MBh, Kāv, etc — चर्मन् ॐ RV

भर्तृ ॐ RV, ŚBh, MBh — भारिन् Mn,

Yājñ, Kathās, Śis — वाहः W.

The bearer of a letter लेखहारः लेखहारकः

Kathās — लेखनिकः L — the bearer

of all (applied to Vishnu) समस्त-

पातृ ॐ VP bearer of all living

beings जगद्गृहा L. The bearer of

any object चर्मिन् ॐ Kap the

bearer of anything चर्मिन् ॐ Kap

a bearer of burdens भारवोह् in MBh

the bearer of oblations to the gods

less said of Agni fire or of the three

sacrificial fires नहि in RV bearer

of Pinaka पिनाक द्यूक् in MBh, पिनाकभुज

in I a bearer of soma राजह्वरः

Kath (bearer of the river) (Ganges)

नदीधरः bearer of treasures निधिभुज

MW, Bharma's arm a bearer of

wood मधु Kathās 6.42 a female

bearer वरिष्ठा VS, TS, Mariv

Vishnu bearer इरिवाहनः I water-

bearer वावहि Mear. one who

hears वाहकम् (इकम्) = yājñ, MBh

one who hears I वाहकम् (इकम्)

yājñ, MBh, R, etc — वाह् म्

RV, etc.

I II मर्त्यम् (with gen or ife) RV,

SBh, MBh.

one who hears a corpse to the

funeral pyre मृतहारः, मृतहारिन् म्

MārkaP one who hears arms

वावहि म् w one who hears

away प्रवाहयेत् म् = VS, sch one

who bears the Khatvāṅga staff:

खट्वाङ्गभूत, mfn Mm 11.105, sch

what bears आवह mfn (आ) m

Mm, Bhag, R, Pañcat, etc.

bearing adj I वाहिन् Kāu, Kathās,

Rājat — भर mfn (आ) m — चारिन्

Mm, MBh, Kāu, etc — वाह् f (आ)

(ife) Kathās, BhP — भूत, —

वाहन् Kathās, Rājat — हर f (आ)

rarely f) (only ife — बोद्ध RV,

etc — चारण f (इ) TĀr, MBh

Suśr, BhP.

1 II उहू RV 4.45.4 — चर ङ (आ)

ife MBh, R, etc — चर ङ (आ) MBh

— चरण ङ (इ) VS, Tār — चरण ङ (इ)

RV, VS, AV — चारय Pān 3.1.138 —

चारि Sch — चृक् (only non sg)

चृत् (only ife — बभ्रि RV 6.23.4

— विभृत् RV, etc — मरण ङ (इ)

L — भरत् RV, etc — भरि —

भारिन् (ife) Kāṇyād — वह (ife)

Pān 3.2.64, 4.1.61, वह ङ (आ) (ife)

— वह — हरि — हार ङ (इ) MārkP.

weaving (lit and fig), धुसीन W

bearing a boy's form बालरूपधरः

MW bearing a burden धुरावह

Hariv 8459 bearing a burden

(lit and fig; धुरन्धर MBh,

Pañc bearing according to wish

निकामधरण TB2 bearing all

burdens सर्वधुरावह L bearing

all things विश्वगर्भ इ (आ) AV,

Sivag bearing a load of

wrights antidysenterica

कौटजभारिक, कौटजिक वृक्षादि

bearing along 1I प्रवाहिन

AV, etc — प्रवह इ (आ) MBh, R

— आवहमान bearing along

rapidly (as horses) सुषुवाह-

सुषुवाह RV bearing along

(said of rivers) वाहिन् MBh,

Kāṇv, etc — वह ङ (आ) (ife)

Heat bearing (a name)

वह ङ (आ) (ife) Kull on Mn

4. 203 (in a quotation)

bearing an oblation (to the

gods) in the best manner

वाहितम् Prāśn Up bearing

arms अस्त्रधारिन् । bearing

a spear शक्तिधर Var Br S

bearing a — शक्तिधृक् MW

bearing away प्रवाहिन् AV, etc

— नियतिक bearing (a weight

as burden) पुष्पधारक Apśr, Sch

bearing a yoke (lit and fig)

गुरुरार onfan MBh, Pañc

bearing best वाहिष्ठ ‡ (आ)

RV bearing flowers

पुष्पोगम Vishn bearing

heavy things (the earth)

गुरुभूत AV 12.1.48 bearing

Knowledge श्रुतभूत HPariś

bearing loads भारभारिन् TS,

भारभूत RV bearing most

वाहिष्ठ f (आ) RV bearing

on the back पृष्ठधारक Āpār, ३

sch bearing power शक्तिभूत

Var Br S bearing soma on

the back सोमपृष्ठ f (आ)

RV, AV bearing speech

वाग्भूत śBr bearing the body

of Buddha बुद्धवपुष्धारिन् Cat

bearing the earth वसुधाधर

(said of Vishnu) MBh

bearing the vrata milk

व्रतनी RV 10.65.6 bearing

the wind (as a ship) वातसह

f (आं) MBh bearing the

yoke वहिन TBz, Śrs —

धूरवाह VS bearing timber

दारुवाह Pān 6.3.121 Vārta

bearing upon अवधारक

bearing well सुवह W —

प्रवाहक W having the bearing

of a noble lion (said of Yudhi -

shthira) महासिंहगति MBh That

whose nature consists in bearing

itself धारणात्मक f (इका) Sūrya.

borne adj I भूत — द्यूत RV, etc

धारित TĀr, MBh — ऊढ (instr.)

MBh, Kāu, etc.

II गर्भधारित W.

not borne अनुद् any one who

is borne along (applied or

to a charioteer or rider, or to

various gods esp Agni, Indra

Santvi and Marutas etc) वाहि

म RV, AV being borne about

विभृत्र † (आ) RV being borne by

वाह्य Comp Marire, Pañcat, BhP

being borne in various directions

विभृत्र † (आ) RV borne along

ऊढ RV, etc borne along by

eagles इयेनपत्वन RV borne away

विप्रुत RV borne by men

नरवाहनः MBh, etc borne by

seven horses सप्ताश्ववाहनः Kāśīkh

borne down निभृत MBh, Kāre, etc

4 — समाकान्त R borne in one's
own body विधृत with स्वेदरेण

borne (in the womb) सम्भृत MBh

— चारित च Ar, MBh borne off

पराभृत RV, AV borne off ऊढ RV,

etc borne on a bull वृषाञ्चनः L

borne on the back पुष्पवाह, ,

पुष्पवाह, Harire borne up उद्भू

easily borne सुखवाह, MBh one

who has borne the UKhā for

a year संवत्सरभृतो रवः ŚānīkhŚr

parrot borne शुक्रवाहः L well

borne सुभृत RV.

to be borne I I भरणीय म् MBh, Śansk,

Kull ——— मर्त्य R म् ——— चारणीय

म् L ——— चारयितव्य म् Var, Prali

——— चार्य म् MBh, चार्यत्वम् L ———

चारणीय म् ——— ब्रह्मीय म् Vop ———

बोदव्य म् MBh, Mariv, बोदव्यम् imper

——— हार्य म् Mariv, Kālid, Kathās.

to be born on बाह्य म् comp

Mariv, Pañcat, B&P.

I II मार्य म् TS, Bz, Mariv ——— संचार्य

म R --- संवाह्य म Pañcat.

to be borne about विभृज् (आ) ३

RV to be borne by वाह्य म

(Comp) Mariv, Pañcat, BHP

to be borne in various directions

विभृज् म f (आ) ३ RV. to be borne

on the head

~~VI~~

to be born on the head I

शिरोधरणीय म shārtas,

शिरोधार्य म Bham to be ---

born on the head - शिरोऽः

म canbar --- शिरोऽः TS,

Kath.

difficult to be borne II दुर्धर म्फु

RV 1.57.1 MBh, Hariv, etc, दुर्धर म्फु

MBh 3.99.41 - - - दुर्धर म्फु R, Pañc,

Bh P.

III कचाकु म्फु I

difficult to be borne by another

अन्यदुर्वह म्फु easy to be borne

सुवाह म्फु vās. - सुपार म्फु (आ)

RV fit to be borne वह्य म्फु

Āśvār, वह्यक म्फु very difficult

to be borne सुदुर्वह म्फु H Paris.

having borne च्युत्वा .

to be borne I वृ Pass प्रियते (च
also प्रियाति) — भृ Pass प्रियते (च
also प्रियाति) RV, etc .

II वह् cl । वहति , वहते RV, etc —
संघृ Pass संचायति MBh, R, etc .

to be borne along प्रभृ , प्रभरते RV
— वह् , उह्यते (च also उहयति)

RV, etc to be borne by वह् ,
उह्यते (च also उहयति) (instr.) RV,
etc — संवह् Pass समुह्यते MBh,

Bh P to be borne down by the
stream of a river निकृष् Pass

निकृष्यते MBh 1. 3616 to be borne
near समुपवह् Pass समुपोह्यते Marine
to borne off वह् , उह्यते (-ep also
उह्यति) RV, etc to be borne
upwards समुचर , समुचरति MW.

to cause to bear मु Caus भासयति

वह् Caus वाहयति (with two acc)

Pān 1.4.52, Varta 6. Pan) MBh , Kāv,
etc.

causing to bear साहय an Pan

3 - 1 138

The act of causing to bear

साहनम् .

caused to be borne = वाहित inf R

to wish to hear मृ desid वृमूषति

(ŚBr, MärKP) विमरिषति (Pān 8.

2.49.

hear २ I सह् ल । सहते (Ved and ५)

also सहति and exceptionally

साहति, MBrh, Kāu, etc. — मृष

Caus (or ल १० श्रुत ३५. ५०)

मर्षयति, मर्षयते RV, etc.

२ II उत्सह्, उत्सहते १ Brh, Ait Brh ३. ५५.

५, ऽ Brh १. ३. ३. १३ — मृष intens

मामृषत् * Kaus — विवह, विवहते

MBrh, Kāu, etc — संसह्, संसहते

MBrh, R — संक्षम् MBrh.

२ III क्षम् ल । १० क्षमति, क्षमयति

श्रुत ३२. ११ — तक् ल । तकति

श्रुत ५. २ — सह् ल ५ सहति

Shatup 26.20. -- सुहृ. cl 4 सुहृति

Shatup 26.21. ----- सोढाय Nom सोढायते

१ सुखादि

able to bear सह्य म् W

to be able to bear सच. cl 5

(Shatup 27.20) सद्भीति RV, TS,

MaitrS, TAr to bear hardly

विमृष्ट, विमृष्यति, विमृष्यते,

विमर्षति, विमर्षते W to bear in

the heart समुद्रह, समुद्रहति,

समुद्रहते (with मनसा or हृदयेन).

to bear patiently 2I सम. cl 1

क्षमते (ep also क्षमति) (acc) MBh,

R, Ragh. — क्षम Caus क्षमयति,

क्षमयते R 5.49.॥ - मृष cl 4

(Dhātup 26.55) मृष्यते, मृष्यते (in

RV only A according to Dhātup

17.57 also cl. मर्षति, मर्षते)

SBh, etc. — ~~आमृष, आमृष्यते~~

~~MBh~~

2 II आमृष, आमृष्यते MBh

Caus आमर्षयति MBh, R. to bear

up against सह

to bear up against सह cl ।

सहते (ved and ep also सहति and

exceptionally साहति ; AV, etc

परिसह् , परिसहते (acc)

प्रसह् , प्रसहते (rarely प्रसहति)

MBh , Kāu, etc.,

to bear with 2 I क्षमां कृ (प्रति

MBh 3. 1027 or gen santis) —

मृष्, ८ 4 (Dhātup 26.55.)

मृष्यति , मृष्यते (in RV only ३)

accord to Dhātup 17.57 also ८ 1

मर्षति , मर्षते , (gūn) MBh .

२ II प्रतीक्ष् , प्रतीक्षते Mn 9.77 —

वह्, ८ 1 वहति , वहते (loc or instr

MBh , Kāu, etc .

difficult to bear दुरुत्साह, दुरुत्साह

म्भू MBh, etc enabling to bear

साहय म्भू Pan 3.1.138 one who

has to bear the consequence
of his acts कर्मस्वनक म्भू. Buddh

not bearing (an elephant's)

roaring गजिनासह: Gal bearing

much मूरिषह्, मूरिषाह् म्भू RV.

bearable adj क्षम f. (आ) ३ पचादि

Sak, Bāṇat विषह्य MBh, R.

not bearable अनविषह्य MBh,

BhP.

one who bears मुष. (ifc) MW

One who bears patiently सह

म्भ MBh 13.4873.

bearing adj २I सह f (आ) MBh,

kāu, etc - सहिष्णा, MBh, Kau, etc

- क्षम f (आ) (कृ पचादि) MBh,

Śak, Kum 5.40.

२II तितिष्ठ, AV 12.1.48, ŚBr 14, MBh

BhP - सह.

not bearing 1I असह (if n

with gen.) Mudr, Kathas

अमर्षित L - अमृष्यमाण ŚBr

12. etc all bearing सर्वसह

MBh, Pañcat, Mit, etc hearing

Cold शीतसह (only L) hearing

everything patiently सर्वसह

MBh, Pañcat, Mit hearing

formidable hows भीम चन्वायन

f (ई) MBh hearing much

भुरिषह RV 9.88.2. --- महासह W

hearing ~~patien~~ patiently सोदृ

Balar - सुसह W hearing

wrath रोषवाहण W incapable

of hearing (or producing young

ones) असह पार for.

borne adj 2 I सोढ MBh, Kāre, etc

— क्षान्त १ प्रियादि L — — मर्षित
Bh, W.

2 II परामृष्ट W — सहित W.

borne patiently उपमर्षित :

one who has borne 1 I सोढिन १
सुरवादि — — सोढवत् MW — —

मर्षितवत् .

to be borne 2 I सहनीय म् सहनीय

R, Marice — — सोढव्य म् Pān

6.3. III, Sbh — — सह्य म् MBh, R
etc.

2 II सहितव्य म् MBh .

to be borne patiently क्षाम्य ~~म्~~

MBh 2. 1517. 1582 .. — क्षान्तव्य ~~म्~~

to be patiently borne क्षमणीय

~~म्~~ R 5.79.9, 6.13.36 —

क्षामितव्य ~~म्~~ R 5.24.7.

difficult to be borne २I दुःसह

~~म्~~ MBh, Kāre, etc, दुःसहत्वम्.

२II दुर्विषह ~~म्~~ MBh, R, BhP

दुर्विषह MBh, R — दुष्प्रसह

~~म्~~

easy to be borne सुसह ~~म्~~

W - सुमर्ष-त म्फु- kir

very difficult to be borne

सुदुः सह म्फु Kālid.

bear pl 3I सू cl 2 सूते (in later language also सूयते) RV, etc.

3II अभिप्रजन RV 5.19.1 - प्रजन, प्रजायते (ep also प्रजायति acc).

to bear down (said of a woman in labour) प्रवाह्, प्रवाहते 3I
- प्रवाह् Caus प्रवाह्यति 3I.

to bear fruit 3I फल cl 1 फलति
(ep also फलते) Mn, MBh, Kām,
etc. - भू with फलाय Kām.

3II प्रसू, प्रसूते (rarely प्रसवति, प्रसोमति) Bṛ, Mn, MBh, etc

- बन्ध् cl 9 बध्नाति (rarely
बध्नाते, cl 1. बन्धति, बन्धते MBh,
cl 4 बध्याति, Hariv, MBh, Kari,
etc. - विषन् Pass. विष्यते
Var Brs to bear young विजन्
विजायते AV, TS, Br, MBh.

bearing 3I प्रसू मूfn RV, etc.

3II प्रजनः Mm, MBh (rarely प्रजनम्)

— शरिमन्, शरीमन् m Vm 4.147. Sch,

प्रसव — प्रजायिनी (life).

not bearing अप्रजा MBh 1.4491

the act of bearing (also in the

womb) भरणम् RV, etc bearing
a fetus नृतगर्भ Kathās 7.8.3
bearing children प्रसवनम् Mit
 (v. l.) the dearing down (of
a woman in labour)
 प्रवाहितम् Car.

